

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

ÚSTAV SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Adéla Romanová

ASISTENT PEDAGOGA VE ŠKOLE PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ

Olomouc 2015

Vedoucí práce: Mgr. BcA. Pavel Kučera

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen literaturu a internetové zdroje uvedené v seznamu zdrojů.

V Olomouci dne 17. 4. 15

Podpis

Děkuji za odborné vedení a cenné připomínky k mé bakalářské práci panu Mgr. BcA. Pavlu Kučerovi.

Dále děkuji za poskytnutí rozhovoru asistentkám pedagoga, slečně Monice Krčmářové a paní Petře Palátové.

Obsah

Úvod	6
1 Asistence	7
2 Asistent pedagoga	8
2.1 Definice asistenta pedagoga	8
2.2 Vznik pozice asistenta.....	8
2.3 Legislativní zabezpečení asistenta pedagoga v resortu MŠMT	10
2.4 Zřízení funkce asistenta pedagoga	11
2.4.1 Postup zřízení asistenta pedagoga na škole	13
2.4.2 Možné úskalí při zřizování funkce asistenta pedagoga	14
2.5 Zařazení asistenta pedagoga do vzdělávacího systému	15
2. 6 Náplň práce asistenta pedagoga	17
2.7 Kvalifikace asistenta pedagoga a jeho další možnosti ve vzdělávání	19
2.7.1 Další možnosti vzdělávání asistenta pedagoga.....	21
2.8 Platové hodnocení asistenta pedagoga	22
3 Osobní asistent	23
3.1 Vznik pozice osobního asistenta	24
3.2 Náplň práce osobního asistenta	24
3.2.1 Pečovatelská služba	26
3.3 Kdo může být osobním asistentem a kvalifikace osobního asistenta	27
3.3.1 Možnosti vzdělávání.....	29
3.3.3 Etický kodex osobního asistenta	30
3.4 Typy osobní asistence	32
3.4.1 Seburčující osobní asistence	32
3.4.2 Řízená osobní asistence	32
3.4.3 Dobrovolná osobní asistence	32

3.4.4. Společenská osobní asistence.....	33
3.5. Zaměstnavatelé osobního asistenta	33
3.6 Financování osobního asistenta a zásady poskytování.....	33
3.7 Úspěšná a neúspěšná spolupráce osobního asistenta a učitele.....	34
3.8 Rozdíl mezi osobním asistentem a asistentem pedagoga.....	35
4 Vzdělávání žáků se sluchovým postižením.....	36
4.1 Sluchové vady.....	37
4.1.1 Legislativní ukotvení vzdělávání osob se sluchovým postižením	38
4.2 Asistent pedagoga na škole pro sluchově postižené	38
4.2.1 Úspěšná spolupráce asistenta pedagoga a pedagogických pracovníků	39
4.2.2 Neúspěšná spolupráce asistenta pedagoga a pedagogických pracovníků	40
4.3 Přístupy ve vzdělávání osob sluchově postižených	40
5 Ukázka z praxe	42
Závěr	44
Seznam použité literatury a pramenů	46
Seznam příloh	50

Přílohy

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6

Anotace

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je Asistent pedagoga ve škole pro sluchově postižené. Podle legislativy vymezím pozici asistenta pedagoga a osobního asistenta a jejich náplň práce. S asistenty pedagoga se můžeme setkat především ve speciálních školách, kde se řadí školy pro sluchově postižené, ale i ve školách běžných, kde jsou zařazováni žáci se sluchovým postižením prostřednictvím integrace. Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a jejich postavení ve vzdělávacím procesu prostřednictvím integrace je v dnešní době aktuální téma. Osoby se sluchovým postižením chtějí stejně jako každý jiný člověk prožít plnohodnotný život, do kterého se řadí i dosažení nejvyššího možného stupně vzdělání. K tomu ovšem potřebují i pomoc od ostatních lidí, tedy asistentů.

Dané téma jsem si zvolila z důvodů mé souvislé praxe, kde jsem asistovala u žáků se sluchovým postižením. Práce se člení do pěti kapitol. V první kapitole je vysvětlen pojem asistence. Druhá kapitola se věnuje pozici asistenta pedagoga a třetí kapitola osobní asistenci. Čtvrtá kapitola nastíní vzdělávání osob se sluchovým postižením a působnost asistenta pedagoga u těchto osob. Poslední kapitola umožňuje vidět rozdíly pracovních činností u asistenta pedagoga u osob se sluchovým postižením a u osob s mentálním postižením prostřednictvím rozhovoru.

Ve své práci se budu zabývat vznikem pozice asistenta pedagoga a osobního asistenta. Vymezím pozici asistenta pedagoga a osobního asistenta dle současné legislativy, budu se věnovat náplni práce těchto osob, jejich zařazením do vzdělávacího procesu, forem vzdělávání těchto osob a finančním ohodnocením. Pro práci asistenta pedagoga i práce osobního asistenta jsou důležité osobnostní předpoklady jako značná dávka empatie a pochopení pro lidi se sluchovým postižením a trpělivost, která v dnešní době mnoha lidem chybí.

Hlavním cílem práce bude seznámení se základními pojmy, které se týkají dané problematiky této práce, popsat základní rozdíly mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem a nastínit práci asistenta pedagoga ve škole pro sluchově postižené. Seznámení s předpoklady pro výkon profese asistenta pedagoga a kvalifikačními podmínkami. Jelikož asistent pedagoga působí ve třídě společně s dalšími pedagogickými pracovníky, vymezím základní body pro úspěšnou spolupráci mezi asistentem pedagoga a učitelem.

1 Asistence

Pod slovem asistence si vybavíme výpomoc nebo podporu při práci či nějaké činnosti.

Uzlová I. (2010, str. 22) uvádí: „*Uvažujeme-li o začleňování osob se zdravotním postižením do běžného prostředí, do škol hlavního vzdělávacího proudu, na trh práce, do volnočasových aktivit, musíme vždy také pamatovat na vytvoření nezbytných podmínek a zabezpečení potřebné podpory*“. V rámci pedagogické a sociální praxe pro lidi se zdravotním postižením či znevýhodněním se zde budeme zabývat asistencí pedagogickou a osobní.

V České republice se asistenční služby začaly rozvíjet až po roce 1989. Do této doby nebyly služby moc známé a děti se zdravotním postižením či znevýhodněním byly vzdělávány jen ve speciálních školách pro určitý druh postižení, nebo mohly být od školní docházky osvobozeny. První zmínku o začlenění dítěte se zdravotním postižením do běžné školy nalezneme ve vyhlášce č. 291/1991 Sb.¹ Dále zákon č. 561/2004² zdůrazňuje rovný přístup každého občana ČR, tedy i žáka se zdravotním postižením. (Uzlová I., 2010)

Změna, která nastala ve vzdělání roku 1989, si kladla za cíl vytvoření takového přístupu ke vzdělání, který by poskytoval všem lidem rovné možnosti na dosažení odpovídající míry vzdělání, což u nás v České republice nebyl běžný jev. Největší změnou u nás po roce 1989 je fakt, že výchova a vzdělání dětí a dospívajících dětí s postižením už není hlavním bodem speciálního školství a ve spojení s integračními trendy ve vzdělání se stává věcí všech škol a školských zařízení. (Vítková M., 2003 in Bazalová B., 2006)

V České republice působí v rámci resortu MŠMT asistent pedagoga jako podpůrná služba při vzdělávání a v rámci resortu MPSV působí osobní asistent jako pracovník sociální péče. Tyto podpůrné asistenční služby pomáhají při zkvalitnění výuky pro mnohé děti se zdravotním postižením. (Teplá M., Šmejkalová H., 2010)

---

¹ Vyhláška č. 291/1991 Sb. o základních školách

² Zákon č. 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Rovněž označován jako školský zákon, který platí od 1. ledna 2005. Zákon ruší možnost osvobození od povinné školní docházky pro děti s těžkým zdravotním postižením

2 Asistent pedagoga

2.1 Definice asistenta pedagoga

Uzlová I. (2010) uvádí, že asistent pedagoga (dále jen AP) je zaměstnanec školy a působí ve třídě, v níž je začleněn žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Dle Valenty M., Petráše P. (2012): *„Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, je tedy zaměstnancem školy a působí ve třídě, v níž je integrován žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga představuje novou podpůrnou službu v resortu MŠMT, která umožňuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami kvalitnější vzdělávání, lepší uplatnění na trhu práce a významné zlepšení kvality života u osob s těžkými formami zdravotního postižení.“* Zákon č. 563/2004 Sb.³ definuje AP jako pedagogického pracovníka, který není „k ruce“ pouze začleněnému žákovi, ale pomáhá zajišťovat plynulý chod výuky, spolupracuje s učitelem a po domluvě s ním věnuje pozornost podle potřeby také ostatním žákům ve třídě.

2.2 Vznik pozice asistenta

Termín AP je u nás v České republice téměř nový. Asistenti pedagoga se ve světě zaváděli s cílem pomoci převážně národnostním menšinám k překonávání kulturních a jazykových zábran na školách. AP dříve pomáhal s cílem pomoci romské menšině při integraci a následně poté se začali více uplatňovat asistenti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Na pozici asistenta u sociálně znevýhodněných žáků byli zaměstnáváni asistenti z romské komunity, u žáků se zdravotním postižením převážně interní pracovníci školy, například vychovatelé z družiny, nebo byla pozice vykonávána rodiči samotného znevýhodněného žáka. AP vykonávali také vojáci v civilní službě a jejich platové hodnocení záleželo na možnostech školy. V České republice byli všichni asistenti jak AP, osobní asistenti, tak třídní asistenti placeni z prostředků mimo resort Ministerstva školství. Převážně byli placeni z prostředků na podporu zaměstnanosti místním oprávněným úřadem práce, ale tento způsob nevyhovoval podmínkám daných programů na podporu zaměstnanosti a rokem 2002 byl ukončen. (Potměšil M., 2012)

---

³ Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Vešel v platnost 24. září 2004.

Během 80. let 20. století se asistenti zaváděli na více školách v cizích zemích, například ve Velké Británii, kdežto u nás byla pozice asistenta na škole ještě pozicí neznámou. Ve třídě byl jeden pedagogický pracovník - učitel. Přelomem se stal rok 1997, kdy vešla v platnost vyhláška č. 127/1997 Sb.⁴, později nahrazena novými legislativními předpisy, která ustanovila působnost souběžného působení dvou pedagogických pracovníků ve třídě pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. (Teplá M., Šmejkalová H., 2010)

Dle školského zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami:

- se **zdravotním postižením** (tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami, vývojovými poruchami učení nebo chování)
- se **zdravotním znevýhodněním** (zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování)
- se **sociálním znevýhodněním** (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu)

V roce 2004 a 2005 byly ustanoveny další předpisy, ve kterých se dle zemí EU uzákonil další způsob pomoci žákům se speciálními potřebami. Jedná se o další asistenční podporu ve třídě, tedy souběžné působení tří pedagogických pracovníků ve třídě pro žáky s těžkým zdravotním postižením. Takhle se stal AP jedním z hlavních podpůrců při integraci žáků se zdravotním postižením do běžných mateřských, základních a středních škol a ve školách zřízených pro žáky s těžkým zdravotním postižením. Pozici AP nalezneme od roku 2004 v katalogu prací a od roku 2005 je uzákoněna ve školském zákoně 561/2004 Sb. (Uzlová I., 2010)

---

⁴ Vyhláška č.127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách.

2.3 Legislativní zabezpečení asistenta pedagoga v resortu MŠMT

Vzdělávání žáků se speciálními potřebami a zároveň postavení AP je zakotveno v těchto legislativních předpisech: (Teplá M., Šmejkalová H., 2010)

Zákony:

- zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), platném znění
- zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění

Vyhlášky:

- vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- vyhláška č. 47/2008 Sb., kterou se mění vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativních
- vyhláška č. 412/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

Nařízení vlády:

- nařízení vlády č. 331/2003 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě ve znění pozdějších předpisů (od 1. 1. 2007 nařízení vlády č. 564/2006 Sb.)

- nařízení vlády č. 330/2003 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě
- nařízení vlády č. 72/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Informace MŠMT:

- informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence č. j. 14 453/2005-24

2.4 Zřízení funkce asistenta pedagoga

Pozici AP může na škole zřídit ředitel školy. Dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání § 16 odst. 9 „*Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy může ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.*“ Ředitel tedy nemůže zřídit na škole AP bez souhlasu školského poradenského zařízení (dále jen ŠPZ), mezi které se řadí Pedagogicko-psychologické poradny⁵ (dále jen PPP) a Speciálně-pedagogické centra⁶ (dále jen SPC). PPP a SPC navrhuji AP na základě vyhlášky č. 116/2011 Sb. ŠPZ doporučí služby asistenta pedagoga na škole vzhledem k potřebám žáků se speciálními potřebami. Samotné rozhodnutí ŠPZ o udělení funkce asistenta na škole není konečné. Školské poradenské zařízení musí nadále sledovat, jak si dítě ve škole vede, podávají doporučení, jak s dítětem pracovat, jaké

⁵ Pedagogicko-psychologická poradna patří spolu se speciálně-pedagogickým centrem mezi školská poradenská zařízení. Poskytuje poradenství pedagogicko-psychologické a speciálně-pedagogické při vzdělávání a výchově žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Činnost poradny se uskutečňuje ambulantně, popř. návštěvami ve školách. Poradna zjišťuje připravenost dětí na povinnou školní docházku, doporučuje žákům a rodičům zařazení žáka do vhodné školy a třídy, provádí speciálně-pedagogická vyšetření. Také poskytuje poradenské služby

a spolupracuje s metodikem prevence na školách.

⁶ Speciálně-pedagogická centra poskytují poradenskou pomoc žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním, kteří jsou integrováni nebo jsou vzděláváni ve speciálních školách. Poskytuje poradenskou službu školám, rodičům a žákům se zdravotním postižením. Poskytuje také metodickou podporu škole. Vykonává speciálně-pedagogickou diagnostiku, poradenskou pomoc při řešení problémů ve vzdělání. Podílí se na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu. (Novosad L., 2009)

pracovní pomůcky lze použít. Pomáhá při růstu vzdělávání AP i pedagogických pracovníků. Navštěvují žáka se speciálními potřebami ve školách a pozorují, jak se dítě začleňuje do vzdělávacího prostředí pomocí asistenta pedagoga. (Uzlová, I, 2010).

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, § 2 odst. 2 – „*přímou pedagogickou praxi vykonává*“

- a) *Učitel*
- b) *Vychovatel*
- c) *Speciální pedagog*
- d) *Psycholog*
- e) *Pedagog volného času*
- f) *Asistent pedagoga*
- g) *Trenér*
- h) *Vedoucí pedagogický pracovník*

Vyhláška č. 73/2005 Sb.⁷, definuje pozici AP a jeho základní činnosti, mezi které se řadí pomoc žákům při přizpůsobení se novému školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům na škole při vzdělávacím procesu, pomoc při komunikaci se žáky i rodiči a jejich vzájemnou spolupráci.

Ředitel školy podává žádost o souhlas zřízení funkce AP. Žádost (příloha č. 1) obsahuje:

- název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy
- počet tříd a žáků celkem
- počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- dosažené vzdělání asistenta pedagoga
- výši platu nebo mzdy asistenta pedagoga
- důvod pro zřízení funkce asistenta pedagoga
- náplň práce asistenta pedagoga
- cíle jeho práce

---

⁷ Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Podle § 8 odst. 6 „*Ve třídách, odděleních a studijních skupinách určených pro žáka s těžkým zdravotním postižením mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací činnost souběžně tři pedagogičtí pracovníci, z nichž jeden je asistent pedagoga*“.

Podle § 8 odst. 7 „*Ve třídách, odděleních konzervatoře a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit osobní asistent, který není zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy*“.

2.4.1 Postup zřízení asistenta pedagoga na škole

Teplá M., Šmejkalová H., (2010) uvádí doporučený postup pro ředitele školy při zavádění AP do školy.

- a) Ředitel školy naváže spolupráci se školským poradenským zařízením (PPP nebo SPC) k získání informací a podkladů k zřízení AP. Spolu se zákonnými zástupci řádně propracuje a prostuduje dokumentaci žáka před jeho zařazením do systému speciálního vzdělávání. Dokumentace je uložena v katalogovém listu žáka.
- b) Pokud školské poradenské zařízení doporučí žákovi AP, ředitel školy uskuteční další kroky k jeho realizaci. „*Bez vyjádření školského poradenského zařízení nemůže ředitelství školy žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga uplatňovat.*“ (Teplá M., Šmejkalová H., 2010, str. 26). Podle žakovy dokumentace podá žádost o zřízení asistenta pedagoga na své škole. Obsah žádosti jsem již zmínila v předchozí podkapitole. Poté žádost pošle se všemi výše zmíněnými informacemi na odbor školství oprávněného krajského úřadu. Školy zřízené MŠMT a školy zřízené církví zasílají žádosti MŠMT, oboru speciálního vzdělávání. Žádost se podává většinou k novému školnímu roku, tedy ředitelé na konci školního roku předchozího musí žádost zaslat. Mnohé OŠ KÚ mají staveny harmonogramy pro zpracování žádosti.
- c) Spolu s žádostí zajišťuje ředitel školy i finanční ohodnocení AP. Finance projednává s obcí s rozšířenou působností nebo také s krajským úřadem při zasedání a určení rozpočtu pro školu pro daný školní. V dnešní době se však více uchází o dotace MŠMT.
- d) Udělení souhlasu ke zřízení funkce AP na škole dostane ředitel písemně. Je-li AP žákovi doporučen, ředitel školy má povinnost najít vhodného asistenta. AP by měl být

odborně kvalifikovaný, přitom je důležité vycházet ze žakových specifických vzdělávacích potřeb a podmínek školy. Ředitel školy spolupracuje s úřady práce, s nestátními neziskovými organizacemi, s odborem školství příslušného krajského úřadu, s orgány péče o dítě, s lékaři či rodiči, kteří mohou sami doporučit AP. Další možností je inzerce, např. Učitelství noviny, regionální tisk nebo i samotné vývěsky.

- e) Další bodem je pracovní smlouva. Pracovní smlouva musí obsahovat – dobu pracovního poměru, míru přímé pedagogické činnosti, náplň práce a platové ohodnocení. V případě, že doba pracovního poměru je doba určitá, je potřeba uvést konkrétní důvody.

Asistent se poté seznámí s prostředím školy, s příslušnými předpisy, s řádem školy a také s patřičnostmi o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Písemnou verzí se stanoví postoj asistenta k jednotlivým pedagogickým pracovníkům v dané třídě. Poté je nutností seznámení asistenta s dítětem, žákem nebo studentem se zdravotním postižením či znevýhodněním. Ředitel seznámí asistenta s dokumentací dítěte, žáka či studenta, se kterým bude asistent pracovat.

- f) Během školního roku, kdy již asistent pomáhá dítěti, žákovi nebo studentovi se zdravotním postižením či znevýhodněním, se může projevit nedostatečná odborná kvalifikace asistenta. Tehdy ředitel školy musí zajistit asistentovi studium v akreditovaném vzdělávacím programu.

2.4.2 Možné úskalí při zřizování funkce asistenta pedagoga

Zřízení funkce AP má své úskalí. Mohou nastat určité problémy, mezi které (Teplá M., Šmejkalová H., 2010) řadí tyto hlavní:

- špatně vymezené činnosti asistenta pedagoga
- zařazení nekvalifikovaných a nevhodných asistentů pedagoga
- nejasně stanovené kompetence souběžně působících pracovníků v jedné třídě
- metodická podpora asistenta pedagoga chybí
- problém v zastoupení role - roli asistenta zastává matka dítěte, žáka či studenta se zdravotním postižením
- absence podpůrných asistenčních služeb ve školním prostředí, jako jsou školní družiny a školní herny

- zneužívání podpůrných asistenčních služeb tam, kde dětské schopnosti stačí
- využívání dovedností asistenta pedagoga ze strany rodičů

2.5 Zařazení asistenta pedagoga do vzdělávacího systému

Jak je již zmíněno v zákonu č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovních, AP je pedagogický pracovník a může vykonávat přímou pedagogickou činnost.

Podle zákona o pedagogických pracovních může být pedagogickým pracovníkem pouze ten kdo:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům*
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává*
- c) je zdravotně způsobilý*
- d) je bezúhonný*
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak (zákon č. 563/2004 Sb., § 3)*

AP může pracovat ve školách mateřských, základních, středních a vyšších odborných, a to jak v běžných typech škol, tak ve speciálních.

Aby ve třídě, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími prostředky, vládla klidná atmosféra, je důležitá týmová spolupráce, respekt k odlišnostem a přátelské prostředí. AP jako jeden z členů týmu, by měl mít přidělené vlastní místo ve sborovně nebo kabinetu, pracovní stůl, skříňky pro vzdělávací materiály a také klíče od školní budovy a učeben. Asistent působící ve třídě, ve které se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami, pracuje vždy pod metodickým vedením třídního učitele nebo dalších odborných učitelů na příslušný předmět.

Asistent pedagoga je podpůrná služba při vzdělávání určená pro:

- a) žáky se zdravotním postižením
  - integrovaných v běžných mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách
  - s těžkým zdravotním postižením ve speciálních školách

Asistent má od školského poradenského zařízení stanovenu jeho pracovní náplň a také rozvrh jeho podpory. Asistentova činnost se doporučuje spíše v prvních třídách

na prvním stupni školy a v dalších ročnících se postupem zmírňuje jeho působnost. O zmírnění pracovní činnosti asistenta však odpovídá současný stav zdravotního postižení a individuální potřeby dítěte. Činnosti asistenta udává ředitel školy, který také stanoví další kompetence ostatním pedagogickým pracovníkům - třídnímu učiteli a učitelům odborných předmětů.

b) pro žáky se sociálním znevýhodněním

- v běžných i speciálních školách
- v přípravných třídách běžných i speciálních škol (Informace MŠMT, Čj.: 14 453/2005-24)

AP je zaměstnáván ve školách zejména pro děti, žáky a studenty z rodin s nízkým sociálně kulturním postavením. Mezi základní činnosti asistenta patří znalost prostředí, ze kterého žák pochází, a jeho podpora k optimální integraci žáků do společnosti. Náplň práce AP udává ředitel školy. Náplní práce asistenta u žáků se sociálním znevýhodněním je asistence učitelům v hodinách, pomoc žákům a rodinám při přizpůsobení se novému prostředí, komunikace s rodiči, pomoc žákům při vyučování a chystání se na vyučovací hodinu. (Uzlová I., 2010)

Asistent je člen pedagogického týmu, do kterého dále spadají - třídní učitel, učitelé, kteří vyučují v dané třídě, školní speciální pedagog, školní psycholog, zástupce poradenského zařízení, které na dítě dohlíží, AP, rodiče dítěte, důležitou roli hraje ředitel školy, neboť právě on zodpovídá za postup ve vzdělání u žáka a podílí se na tvorbě IVP⁸. IVP je stanovený pro žáky se speciálními vzdělávacími prostředky, pro žáky se zdravotním postižením, žáky mimořádně nadané a pro žáky s poruchami učení. Individuální vzdělávací plán je vypracován s nástupem žáka do školy, nejpozději však do 30 dní od nástupu žáka do školy. Součástí IVP nejsou jen informace o žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami, potřeby pro úpravy třídy, upravený počet žáků ve třídě, údaje o cíli vzdělávání, vzdělávací postupy, seznam kompenzačních pomůcek, ale také informace o tom, zda je potřeba ke vzdělávání dalšího pedagogického pracovníka. Také studenti s vadami sluchu vzdělávající se na středních

---

⁸ Individuální vzdělávací plán- Významným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb. Je stanoven v případě potřeby pro žáka s těžkým mentálním postižením, pro žáka integrovaného individuálně či skupinově ve speciální škole a žáka individuálně integrovaného. IVP vychází ze školního rámcového programu, ze závěrů školního poradenského zařízení, z doporučení praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře. IVP je součástí dokumentace žáka. Součástí IVP jsou údaje o obsahu, rozsah, průběh a způsob poskytování speciálních vzdělávacích potřeb. (vyhláška č. 73/2005 Sb., §6)

školách, vyšších odborných a vysokých školách mají právo na tlumočnické služby, dle zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob⁹.

Rozsah přímé pedagogické činnosti stanoví ředitel školy. U AP stanoví rozsah přímé pedagogické činnosti taktéž ředitel nebo školské poradenské zařízení v rozsahu 20-40 hodin týdně dle potřeby školy. (Komorná M., 2008)

2. 6 Náplň práce asistenta pedagoga

Náplň práce AP je vymezena ředitelem školy, který ji navrhne po dohodě s třídním učitelem a školským poradenským zařízením. Před nástupem do školy je asistent se svou prací seznámen v podobě přílohy pracovní smlouvy, kterou podepisuje. Ředitel školy při stanovení náplně práce asistenta vychází ze žákova individuálního vzdělávacího plánu a je vhodné, aby s tímto plánem byl asistent seznámen a pracoval s ním. S náplní práce asistenta jsou seznámeni i ostatní pedagogičtí pracovníci na škole, jelikož to usnadní spolupráci ve třídě. Metodické vedení třídního učitele či učitele odborného předmětu je zásadní pro náplň práce asistenta, který pracuje pod tímto metodickým plánem. (Uzlová I., 2010)

V metodickém vedení a metodické podpoře AP nalezneme činnosti, které konají pedagogové školy a zaměstnanci školského poradenského zařízení - SPC. Tyto činnosti pomáhají asistentovi při práci s dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami, při práci s jeho rodiči či zákonnými zástupci. Metodická podpora se zaměřuje především na tyto části:

- jednotlivé organizace vzdělávání ve škole, organizace ve školním řádě, organizace ve školním roce, orientace v základních vzdělávacích programech a rámcových programech, orientace v jednotlivých školních předmětech
- upřesnění potřeb jednotlivých žáků se zdravotním postižením nebo znevýhodněním, žákovy osobnostní předpoklady a schopnosti, tvoření a hodnocení IVP, vhodné použití metodických materiálů a kompenzačních pomůcek, denní režim, klasifikace žáka, vhodné přístupy ve vztahu k rodičům žáka, k samotnému žákovi, psychohygienické zásady vyučovací hodiny a vhodné metody práce. (Teplá M., Šmejkalová H., 2010)

---

⁹ Zákon č. 155/1998 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob

Hlavní činnosti AP vymezuje novelizovaná vyhláška č. 73/2005 Sb. vyhláškou č.147/2011 Sb.

Podle této vyhlášky §7 zní: „*Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:*

- a) pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází*
- b) podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí*
- c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku*
- d) nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.“*

Podle Teplé M. a Šmejkalové H. (2010, str. 18) patří mezi hlavní činnosti asistenta pedagoga:

- a) „individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí*
- b) individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky*
- c) pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti*
- d) pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáky mezi sebou*
- e) pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka“*

Další náplní práce asistenta je především dohled nad žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kontrolovat, zda žák rozumí výkladu učitele, pomoc při plnění úkolů, ale neplnit jej za něj. Asistent nemusí působit jen v rámci vyučování, ale může se zapojit i do volnočasových aktivit žáka. Vše však vytyčí ředitel školy v asistentově pracovní smlouvě. Asistent ve své náplni práce musí mít i své osobnosti předpoklady pro správné fungování a pozitivní vztah s dítětem. Mezi tyto předpoklady patří: kladný vztah k dětem a lidem, být důsledný a pracovitý, být komunikativní, trpělivý, ochotný pomoci, mít vědomostní předpoklady a ovládat své emoce.

Můžeme zde uvést příklad pracovní náplně asistenta, kterou uvádí ve své knize Uzlová I. (2010). AP je dle vytyčení žákova IVP přítomen ve třídě, může být i po celou dobu vyučování. Ve škole pomáhá žákovi přesunout se z jedné učebny do druhé a při orientaci po budově. Po domluvě s učitelem pomáhá žákovi dle jeho individuálního vzdělávacího plánu, při chystání vzdělávacích pomůcek, kompenzačních pomůcek. Integrovanému žákovi asistuje také při relaxaci, odreagování či přechodu k jiné činnosti. Asistent může pracovat i s ostatními žáky dle pokynů řídicího učitele. Svou práci asistent sepisuje a probírá s třídním

učitelem žáka, vede si pravidelné záznamy o výsledcích své práce a hodnotí i žákovy pokroky ve vzdělání. Důležitou činností je komunikace s rodiči o průběhu vyučování. Komunikace probíhá spíše formou písemných zápisků do žákova deníčku než osobním setkáním. Pro asistentův rozvoj je také důležité účastnit se seminářů a vzdělávacích kurzů, které jsou pořádány pro asistenty pedagoga.

2.7 Kvalifikace asistenta pedagoga a jeho další možnosti ve vzdělávání

Pozice AP je zařazena v katalogu prací od roku 2004, tudíž můžeme říci, že tato pracovní pozice je v celku nová. Mnozí lidé nemají jasnou představu, co tato práce obnáší. Pro práci AP je důležitá jak odborná kvalifikace, tak osobnostní předpoklady k této práci. Kladný vztah k dětem, dokázat pomoci a hlavně trpělivost je v tomto povolání velmi důležitá. (Uzlová I., 2010)

Dle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů získá asistent pedagoga svou odbornou kvalifikaci pro práci ve třídě, do které dochází žáci se speciálními vzdělávacími potřebami nebo jsou integrováni:

- a) *„vysokoškolským studiem získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd nebo získaným ve studiu celoživotního vzdělávání zaměřeném na pedagogiku, studiem pedagogiky nebo absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga*
- b) *vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,*
- c) *vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu, a to vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, studiem pedagogiky nebo studiem pro asistenty pedagoga,*
- d) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením“*

Pro práci AP ve školských pomocných výchovných pracích, ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, v ubytovacích a výchovných zařízeních nebo ve školských zařízeních navrhující ústavní či ochrannou výchovu nebo pro preventivně výchovnou péči lze získat

odbornou kvalifikaci vzděláním dle předchozího odstavce, dále středním vzděláním s výučním listem, které je ukončeno vzdělávacím programem v oboru pedagogiky nebo zaměřeném na studium asistenta pedagoga. Další možností pro získání kvalifikace je zakončené základní vzdělání a studium asistenta pedagoga. Studium pro AP je chápáno vzdělávání ve studijním programu pro asistenty pedagoga v rozsahu 120 vyučovacích hodin rozdělených dle studijního plánu na 80 hodin přímé výuky a 40 hodin pedagogické praxe na školách nebo ve školských zařízeních. Po absolvování kurzu se skládá zkouška před komisí

a po splnění dostává dotyčný osvědčení z nových dovedností a znalostí v oblasti pedagogických věd. (zákon č. 563/2004 Sb.)

V tomtéž zákoně §22, odst. 4, se uvádí společná ustanovení k získání odborné kvalifikace: „*Předpokladem odborné kvalifikace učitelů vykonávajících přímou pedagogickou činnost s dětmi, žáky a studenty, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, je také prokázaná znalost českého znakového jazyka,* ¹⁰ *případně dalších komunikačních systémů* ¹¹ *neslyšících a hluchoslepých osob.*“ Osoba neslyšící je podle zákona č. 155/1998 Sb. osoba, která neslyší od narození nebo u které došlo ke ztrátě sluchové funkce dříve, než dítě začalo mluvit nebo jde o osoby s úplnou nebo praktickou hluchotou, která se rozvinula až po rozvinutí mluvené řeči. Osoby trpící hluchoslepotou jsou osoby se souběžným postižením sluchu a zraku, u kterých nelze plnit komunikaci mluvenou řečí.

V dosaženém vzdělání by asistent pedagoga měl mít:

- přehled v organizaci a systému školy
- orientovat se ve školských právních předpisech a v předpisech školy
- vlohy k orientaci v obecných zásadách pedagogické činnosti a znát základní pedagogické pojmy
- orientovat se a spolupracovat se školskými institucemi, spolupracovat s dalšími pedagogickými pracovníky na škole

---

¹⁰ Český znakový jazyk je přirozený jazyk neslyšících. Má svůj slovník a gramatiku, není odvozen od mluveného českého jazyka. Dle zákona č. 155/1998 Sb. o komunikačních systémech ve znění novely č. 384/2008 Sb. je český znakový jazyk hlavním komunikačním systémem neslyšících osob žijících v České republice a sami jej pokládají za základ své komunikace. (Langer J., 2013)

¹¹ Další komunikační systémy se dělí na verbální a neverbální. Mezi verbální komunikační systém se řadí mluvená (orální) řeč, znakovaná čeština, taktilní znakovaná čeština, Braillovo písmo, prstová abeceda (příloha č. 3), Lormova abeceda (doteková dlaňová abeceda) a Tadoma (hmatové čtení mluvené řeči, vibrační metoda). Mezi neverbální systémy se řadí předmětná komunikace (pomocí předmětů) a piktogramy (zjednodušené obrázky). (Langer J., 2013)

- orientovat se ve své roli asistenta
- umět zareagovat na vzdělávací a výchovné problémy
- schopnost pedagogicky pracovat s dětmi se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a s dětmi ze špatného sociokulturního prostředí v prostředí školy
- zvládat komunikaci s rodiči, zákonnými zástupci

2.7.1 Další možnosti vzdělávání asistenta pedagoga

AP jako pedagogický pracovník je zařazen do modulu DVPP (Další vzdělávání pedagogických pracovníků), vzdělávání v tomto systému organizují vzdělávací instituce akreditované MŠMT. AP spolu s učitelem patří mezi povolání, ve kterém je stále třeba doplňovat nové informace a vzdělávat se. Mění se učební obsahy a rozvíjí se stále nové metody a principy. O dalším vzdělávání a kariérním systému pedagogických pracovníků a akreditační komisi nás informuje vyhláška č. 317/2005 Sb. a zákon o pedagogických pracovnících. Ve vyhlášce nalezneme tři druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků:

- „*studium ke splnění kvalifikačních předpokladů*“
- *studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů*
- *studium k prohlubování odborné kvalifikace“*

V dnešní době lze najít mnoho možností k rozvíjení kvalifikace a k růstu ve své kariérní oblasti. Stále více probíhají různé semináře, workshopy, přednášky, kurzy a metodická setkání s hlavním tématem začleňování lidí se zdravotním postižením do společnosti. Mezi další metody, které pomáhají v kariérním růstu asistenta pedagoga, patří supervize¹² a videotrénink interakcí¹³. (Uzlová I., 2010)

¹² Supervizi vede supervizor a zúčastnění pod jeho řízením hledají řešení problému, který nastal při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich rodiči a pedagogy.

¹³ Videotrénink - pomoc poskytovaná díky videozáznamům běžných denních situacích, které se dále rozebírají (Uzlová I., 2010)

2.8 Platové hodnocení asistenta pedagoga

„Platové zařazení asistenta pedagoga ve školách zřizovaných státem, krajem, obcí a svazkem obcí ve smyslu nařízení vlády č. 469/2002 Sb., ve znění nařízení vlády č. 331/2003 Sb., katalog prací č. 2.16.3 se uskutečňuje na základě nejnáročnějších požadovaných činností a odborné kvalifikace. Platové zařazení je možné od 4. do 8. platové třídy¹⁴ podle požadavků školy a školského zařízení na náročnost vykonávané práce. Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, proto mu náleží platový tarif podle přílohy č. 2 nařízení vlády č. 330/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a 8 týdnů dovolené“. (Informace MŠMT, Čj.: 14 453/2005-24)

Ředitel školy, který žádá zřídít AP na své škole, zašle spolu s žádostí o povolení funkce asistenta pedagoga i žádost o přidělení finančních prostředků, která musí být podložena souhlasem školského poradenského zařízení. (Uzlová I., 2010)

Financování AP pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním má více zdrojů a hlavními jsou:

- a) **Rozpočet daného kraje** - dle MŠMT dělají krajské úřady přesný rozpis financí státního rozpočtu dle školského zákona a dle §161 mají krajské úřady povinnost odložit finance do rezervního fondu a přihlížet na funkci asistenta pedagoga.
- b) **Rozvojový program MŠMT** - MŠMT navrhuje rozvojové programy k financování asistentů pedagoga, jelikož financování krajskými úřady s sebou může nést určité problémy. Podmínkou je alespoň 25% žáků na škole ze znevýhodněného sociokulturního prostředí.¹⁵

---

¹⁴ Příloha č. 2

¹⁵ Zdroj: <http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/financovani-asistenta>, [online], cit. 11. 3. 2015

3 Osobní asistent

Funkce osobního asistenta (dále jen OA) je zřizována odborem ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) a jedná se o službu sociální. Dle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách §39 je OA registrován pro poskytování služeb osobního asistenta. U OA jde o osobu fyzickou, která poskytuje osobě se zdravotním postižením určitou pomoc, a to na základě sjednané dohody. OA může poskytovat péči dobrovolně nebo dle domluveného finančního ohodnocení, které se hradí z příspěvků na péči. (Osobní asistence - příručka postupů a rad pro OA, Hrdá J)

Jak uvádí Uzlová I. (2010), je OA pomocník dítěte se zdravotním postižením. Snaží se dítěti usnadnit každodenní činnosti, pomáhá při zajišťování potřeb dítěte a rozvíjí jeho sociální kontakt s okolními lidmi. Služby osobní asistence pomáhají zajistit v životě dítěte se zdravotním postižením nezbytné prostředky v životě jak biologické, tak i společenské. Působnost OA ve škole zahrnuje určitou přípravu a domluvu na základě žákova IVP. Osobní asistent pomáhá žákovi pod vedením učitele a také může spolupracovat s asistentem pedagoga. Pomoc a péče o žáka je důležitá i pro rodinu žáka.

Zákon o sociálních službách ¹⁶ definuje osobní asistenci jako „ *terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.*“ Péče je poskytována v domácím prostředí nebo v prostředí, kde je vyžadována, a to bez časového omezení. OA nespadá pod resort Ministerstva školství, tudíž není pedagogickým pracovníkem a nemůže být placen z rozpočtu školy jako asistent pedagoga. Na škole však může působit podle vyhlášky č. 73/2005 Sb., §8, odst. 7.

Cílem funkce OA je maximální možnost začlenění osoby se zdravotním postižením do každodenního života a pomoc při úkolech, které nemůže zvládnout sám kvůli zdravotnímu postižení a potřebuje asistenci. (Osobní asistence - příručka postupů a rad pro OA, Hrdá J)

---

¹⁶ Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., díl 3., §39

3.1 Vznik pozice osobního asistenta

Funkce OA vznikla v 2. polovině 60. let 20. století v USA. Pro vznik profese má význam hnutí Independent Living, které založil Ed Roberts a jeho přátelé, kteří byli tělesně postižení, na kalifornské univerzitě v Berkley. Hlavním cílem hnutí bylo dosažení stejné rovnoprávnosti osob s postižením, jako mají lidé bez postižení. Vznikala nová centra, ve kterých se dopřávaly pečovatelské služby v oborech poradenství, informačního servisu a zajištění osobní asistence. Postupem času bylo o Independent Living více slyšet a došlo k založení evropského hnutí ENIL.¹⁷ Činnost tohoto hnutí bylo sjednocování center pro zdravotně postižené a jejich vzájemná spolupráce. V České republice se ke hnutí ENIL přihlásila Pražská organizace vozíčkářů¹⁸ (dále jen POV). O první uzákonění osobní asistence se pokoušela společně s POV paní Jana Hrdá. Důležitý mezník nastal přijetím zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách, kde se prosadily 4 hlavní myšlenky týkající se osobních asistentů¹⁹. (Asociace pro osobní asistenci, JH březen 08, [online], cit. 19. 3.2015)

3.2 Náplň práce osobního asistenta

Činnosti osobního asistenta jsou velmi různorodé. Záleží převážně na druhu postižení klienta, na jeho zdravotním stavu a tím se i řídí jeho potřeby a asistentovy činnosti. Na webovém serveru Asociace pro osobní asistenty poukazují na nezbytnou domluvu mezi klientem a asistentem. Je důležité, aby klient řekl všechny své požadavky a charakter služby, musí si srozumitelně vymezit průběh a formu asistence.

Práce v rodinném prostředí obnáší podporu při hygieně, při příjmu potravy, pomáhá s přípravou do školy, doprovází klienta do školy, k doktorovi, na rehabilitace, pomáhá při sebeobslužných činnostech.

---

¹⁷ The European Network of Independent Living

¹⁸ POV- sdružení osob, kteří se pohybují pomocí vozíků, jejich rodinných příslušníků a přátel. Vznikla v roce 1991, postupně vypracovali a nabízejí celý komplex služeb pro lidi na vozíčkách. (Pražská organizace vozíčkářů, [online], cit. 18.3.2015)

¹⁹ Mezi hlavní principy osobního asistenta patří - delimitace (asistence se poskytuje bez omezení času, místa a úkonů), demedikalizace (osoba se zdravotním postižením není osobou nemocnou), deprofesionalizace (osobní asistenti jsou klientem sami informováni) a posledním principem je deinstitucionalizace (klient nežije v sociálním zařízení pro zdravotně postižené). (Asociace pro osobní asistenci, JH březen 08, [online] cit. 19.3.2015)

Ve školním prostředí se řídí převážně pokyny učitele. Spolupracuje s rodiči, učiteli a dalšími pedagogickými pracovníky. Řídí se potřebami dítěte, ale zároveň je musí koordinovat s příkazy učitele. Pomáhá dítěti se začleňováním mezi ostatní spolužáky, při přesunu do třídy, orientaci ve škole a hlavně komunikovat s ostatními lidmi ve škole i mimo školu, např. ve školní jídelně, s dalšími pedagogickými pracovníky a spolužáky. (Uzlová I., 2010)

Jak píše Teplá M. a Šmejkalová H. (2010), jsou podpůrné služby v rámci resortu MPSV uzákoněny v zákoně 108/2006 Sb. ve znění jeho novelizace č. 206/2009 Sb. a podle vyhlášky 505/2006 Sb. patří mezi hlavní činnosti osobního asistenta:

- pomoc při provádění péče o vlastní osobu
  - pomoc při stravování
  - pomoc při šacení a zajištění speciálních pomůcek
  - pomoc a podpora při pohybu v prostoru, orientaci ve vnitřním prostředí ve vnějším
- pomoc při hygieně
- pomoc při podávání a zajištění stravy
- pomoc při správném chodu domácnosti
  - pomoc s úklidem a péčí o domácnost, obstarávání nákupů
- dále činnosti výchovné, vzdělávací a podporující efektivní učení
  - podpora rodině v péči o dítě
  - udržování kontaktu s rodinou a další pomoc při začleňování do společnosti
  - cvičení motorické, psychické a sociální obratnosti
- kontakt se společenským okolím a uplatňování základních lidských práv a zájmů

Osobní asistent pomáhá rodičům při dopravě žáka do školy i zpět, s převlékáním a přezouváním žáka ve škole. V praxi se nejčastěji stává, že osobní asistent spolupracuje především s asistentem pedagoga a mnohdy vykonává spíše i jeho funkci. Můžeme zmínit situaci, kdy škola nezajistí asistenta pedagoga a osobní asistent pomáhá dítěti s přísunem informací, porozuměním učivu a vypracováním úkolů. Samozřejmě se pak zvyšují nároky na kvalifikaci asistenta. (Uzlová I., 2010)

U klientů se smyslovým postižením, kde zahrnujeme i postižení sluchové, nejde při péči vždy o pomoc při sebeobsluze, ale spíše o zprostředkování styku s prostředím. U osob se sluchovým postižením a osob neslyšících jde hlavně o tlumočení.²⁰ Na webovém serveru Neslyšících a nedoslýchavých (www.snnr.cz) naležeme etický kodex tlumočnicků.²¹ Cílem tlumočnicka je pomoci neslyšícímu dorozumět se s většinou mluvící populací. Například u neslyšících studentů je samozřejmostí, aby OA-tlumočnick uměl tlumočit, dále tlumočnick pomáhá při úředních či obchodních jednáních, a jsou to prostředníci, kteří přijímají informace od svých klientů a sdělují je ven. (Osobní asistence - příručka postupů a rad pro OA, Hrdá J.)

Také se stává, že je služba osobní asistence zaměňována s jinými sociálními službami, např. pečovatelskou službou.

Rozdíl mezi nimi je například v tom, že pečovatelská služba je časově omezená, kdežto služba osobní asistence ne. (Uzlová I., 2010)

3.2.1 Pečovatelská služba

Je dle zákona o sociálních službách služba terénní či ambulantní, která se poskytuje osobám se sociálními obtížemi. Tyto osoby mají sníženou schopnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení. Služba je poskytována také rodinám s dětmi, které vyžadují pomoc další fyzické osoby. Služba se vykonává v domácnostech nebo v zařízeních sociálních služeb a poskytuje se dle jejich pracovní doby, kterou mají stanovenou.

Dle zákona o sociálních službách patří mezi základní činnosti pečovatelské služby:

- „pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu
- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu

---

²⁰ Tlumočení vykonává tlumočnick, což je osoba vykonávající tlumočnickou a překladatelskou činnost. Tlumočnické služby jsou definovány v zákoně č.108/2006 Sb., §56, odst. 1, takto: „Tlumočnické služby jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované osobám s poruchami komunikace způsobenými především smyslovým postižením, které zamezuje běžné komunikaci s okolím bez pomoci jiné fyzické osoby.“ V odstavci č.2, stejného zákona jsou vytýčeny základní činnosti tlumočnické služby, patří mezi ně: „ a) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím b) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“ Organizace zabývající se tlumočnickými službami je Organizace tlumočnicků znakového jazyka, Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka, Komora sluchově postižených, Česká komora tlumočnicků znakového jazyka a Národní rada tlumočnicků a lektorů znakového jazyka České republiky. (Hudáková A., 2005)

²¹ Příloha č. 5

- *poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy*
- *pomoc při zajištění chodu domácnosti*
- *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.*“ (zákon č. 108/2006 Sb., § 40)

3.3 Kdo může být osobním asistentem a kvalifikace osobního asistenta

Uzlová I. (2010) uvádí, že funkci OA může provádět kdokoliv, kdo se pro tuto činnost rozhodl. Samozřejmostí je mít jisté předpoklady k této práci a vyhovovat klientovi. Rodiče, kteří pečují o dítě se zdravotním postižením, si mohou vyhledat osobního asistenta sami nebo zažádají u některých poskytovatelů sociálních služeb. Tuto funkci obvykle vykonává někdo z rodiny, známá, soused, kamarád nebo i sama matka dítěte. Důležitou věcí u tohoto povolání je komunikace. Jedinec, který chce vykonávat OA, by měl umět komunikovat s lidmi, dohodnout se, měl by mít kladný vztah k lidem s postižením. Měl by vědět, že tato práce dává smysl, a vědět, proč tuto práci chce vykonávat. Mezi ostatní předpoklady patří jako u funkce asistenta pedagoga empatie, tolerance, trpělivost, spolehlivost, odpovědnost a kreativita.

Hrdá J. tvrdí, že důležité pro výkon osobního asistenta jsou předpoklady, mezi které patří:

- a) Tělesný a zdravotní stav - zdravotní stav žadatele o funkci OA musí být v pořádku. Žadatel o práci OA si musí být vědom svých slabín a umět je popř. kompenzovat. U tělesných předpokladů záleží na míře postižení a hmotnosti klienta.
- b) Duševní a psychický stav - dobré duševní předpoklady nám pomáhají vyřešit určitý problém snadněji. Patří zde trpělivost, empatie, komunikační schopnosti a kladný vztah k práci.
- c) Časové možnosti - ochota dojíždět ke klientovi v určitou dobu.
- d) Motivace - nejdůležitější předpoklad k této práci. Žadatel zdůvodňuje, proč chce tuto práci dělat, jaký v ní vidí přínos - pomoci druhým, přiučit se novým věcem. Existuje však i nežádoucí motivace, která vzniká například z potřeby finanční a neúspěchu v jiné práci. Tato špatná motivace může narušit vztah mezi klientem a OA, narušit klientovu osobnost nebo mít nežádoucí důsledky na výkon funkce OA.

Hrdá J. uvádí několik typů špatné motivace:

1. Typ pečovatelský

Tento typ OA není vhodný pro klienta se zdravotním postižením. Pečovatelský typ OA se chová ke klientovi jako k člověku, který není schopen vykonávat žádné činnosti a samostatně rozhodovat. Klient je tímto chováním odstrčen, dochází u něj k psychické újmě a ke ztrátě pohybu, jelikož nevyužívá schopnosti, které i přes své postižení využívat může. OA radí, co má klient dělat, jak se chovat, s kým se může stýkat apod.

2. Typ ochranný

Tento asistent chrání klienta před vším. Je zarputilý proti celému světu, tvrdí, že vše ve vnějším světě je nepřátelské a špatné, a tudíž klienta ochraňuje. Tento typ OA se rodí ze špatné životní zkušenosti, ztráty blízké osoby.

3. Typ posedlý svou profesí

U tohoto typu asistenta se může stát, že na klienta mluví zdrobněle nebo dokonce šišlá, ptá se jej na umytí rukou, hladí po vlasech, a to z důvodu, že se nedokážou přeorientovat z dětí na lidi dospívající, popř. dospělé. Jedná se především o starší pedagogické pracovníky, kteří většinu svého života pracovali s dětmi.

4. Typ řešící své osobní neúspěchy a nízké sebevědomí

Asistentovo nízké sebevědomí a jeho životní „prohry“ se odrážejí v jeho chování ke klientovi, na kterém si ulevuje od bolesti a „lčí“ si tak své komplexy. Kořeny takového chování nalezneme ve špatném dětství. Asistent by měl zvážit své chování vůči klientovi, protože mu může ubližovat. Tento typ nelze jednoduše napravit.

5. Typ hledající svého partnera v klientech

Závažný typ chování. Klient potřebuje lásku jako každý jiný člověk, avšak ne vždy se mu podaří partnera najít. V tomto případě, kdy asistent naváže s klientem partnerský vztah, měl by ho brát vážně. Klient může na asistentovi dosti přilnout a z případného rozchodu či ukončení vztahu by mohl mít traumat. V ojedinělých případech se projeví patologická závislost.

6. Typ hledající sebeuplatnění

V tomto typu se spojuje více typů a to ochranný, pečující a typ řešící své neúspěchy. Právě tento typ asistenta se nejvíce snaží uplatnit na této pozici. Když si vezmete tyto typy dohromady, výsledek může být opravdu škodlivý.

e) Kvalifikační předpoklady - co se týče odborné kvalifikace, záleží na stupni postižení klienta. Požadavky na kvalifikaci jsou různé, záleží například na tom, komu a jaký druh osobní asistence bude podáván a kdo bude zaměstnavatelem. U asistenta, který je vycvičen a zaškolen samotným klientem, který je schopný v tomto směru a může ho i platit z příspěvků na péči, nepotřebuje žádnou další odbornou kvalifikaci. Plusem bývá informovanost asistenta o druhu postižení, který ví, jak používat kompenzační pomůcky, jak klientovi pomoci, a zná i druhy rehabilitace.

U klienta, který není schopný si asistenta zaškolit sám z důvodu svého postižení, je nutné, aby asistent získal odbornou kvalifikaci. V tomto případě je většinou OA zaměstnáván poskytovatelem sociálních služeb. (Uzlová I., 2010)

Poskytovatel se musí řídit zákonem o sociálních službách, na kvalifikaci jsou kladeny takovéto požadavky: (zákon č. 108/2006 Sb.)

- *minimální střední vzdělání (výuční list, maturita není nutná)*
- *kurz osobního asistenta akreditovaný MPSV*

Kurzy nabízí mnoho organizací, neziskové organizace, vzdělávací agentury a školská zařízení.

3.3.1 Možnosti vzdělávání

I při poskytování osobní asistence se musí poskytovatelé vzdělávat a získávat více informací v tomto oboru. Každý odborník by měl mít u sebe k dispozici literaturu, časopisy, video záznamy, měl by poskytovat konzultace a spolupracovat se školami a příslušnými pracovišti. Poskytovatel sociálních služeb podporuje osobní asistenty prostřednictvím supervizí, které provádějí na základě jejich a klientových potřeb. Díky supervizi získávají osobní asistenti nadhled, zpětnou vazbu k hodnocení pokroků a nalézají řešení ve stresových situacích. Supervize dále pomáhají při získávání a vyměňování potřebných informací a asistenti mohou zkoumat i vztahy mezi nimi a klienty. (Osobní asistence - příručka postupů a rad pro OA, Hrdá J.)

Jelikož se vzdělávání OA zaměstnaných u poskytovatelů sociálních služeb řídí zákonem č.108/2006 Sb. a vyhláškou 505/2006 Sb., kde jsou přesně dány informace, rozsah a obsah o kvalifikačním kurzu pro pracovníky v sociálních službách. Rozsah kurzu je 150 vyučovacích hodin. V přesném znění vyhlášky 505/2006 Sb., § 37 „*se kvalifikační kurz pro pracovníky sociálních služeb skládá z obecné a zvláštní části.*“ V obecné části kurzu se OA vzdělávají v základech problematiky kvality v sociálních službách, v komunikačních dovednostech, v asertivním chování, v základech psychologie, psychopatologie, v lidských právech a základě ochrany zdraví, v prevenci vzniku závislosti osob na sociálních službách a sociálně-právní minimum. Zvláštní část kurzu plní vzdělávací předpoklady v oblastech základů o zdravotním postižení, o nemocných, hygieny, péče o domácnost, v aktivizačních a vzdělávacích činnostech, v prevenci týrání a zneužívání osob, kterými jsou poskytovány sociální služby, a výuka v péči o domácnost.

3.3.2 Výběr osobního asistenta

Při výběru OA musíme brát v úvahu, že jeho práce v žádném případě neohrozí klienta a bude mu přínosem, zvláště u dítěte, které se nebude moci bránit špatnému působení OA a mnohdy má strach se svěřit s nepříjemnostmi týkajícími se vztahu mezi ním a asistentem. Asistent by rozhodně nebyl být netrpělivý, výbušný a agresivní, nespolehlivý, vulgární, podrážděný, neměl by mít sklony k manipulování a podezíravý. Všechny tyto negativní vlastnosti ovlivňují psychiku klienta, zejména u dětí.

3.3.3 Etický kodex osobního asistenta

Etický kodex slouží OA jako hlavní pravidla pro jejich práci či službu ve vztahu ke klientovi, zaměstnavateli i dalším spolupracovníkům. Základem pro tvorbu kodexu je text Etického kodexu Společnosti sociálních pracovníků v ČR (nalezneme na webových stránkách²²). Mezi hlavní body etického kodexu OA patří obecné zásady, pravidla etického chování ve vztahu ke klientovi, ke svému zaměstnavateli, ke svým kolegům a ke svému povolání.

---

²² Webové stránky pro Etický kodex osobního asistenta:
http://default.charita.cz/zalohastarywebznojmo/osobni_asistence/jine/data/eticky_kodex_07.pdf

Na obecných etických zásadách se shoduje většina organizací, k tomu si však dále přidávají své vlastní body, které se vztahují k jejich činnosti. (Uzlová I., 2010)

Mezi principy etického jednání asistenta s klientem patří (dle Uzlové I., 2010):

- Souhlas - klient musí souhlasit s podporou a pomocí asistenta, pokud nesouhlasí, pracovník nemůže pomoc poskytovat, pouze v případě, je-li klient ve stavu ohrožení na životě
- Individuální přístup - ke každému jedinci se přistupuje jako k individualitě bez předsudků
- Partnerství - respekt a rovnocenný vztah mezi klientem, jeho rodinou a zaměstnanci
- Pozitivní hodnocení - „*Klient má právo na pozitivní hodnocení své osoby*“. Pozitivní hodnocení podporuje růst klientova sebevědomí (Uzlová I., 2010, str. 32)
- Mlčenlivost a diskrétnost - „*Pracovník je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své práce a které se vztahují ke klientovi, a této povinnosti jej nezprošťuje ani smrt klienta*“. (Uzlová I., 2010, str. 32)
- Bezúhonnost - asistent nezneužívá svého postavení
- Moc a autorita - asistent se může stát během času poskytování pomoci autoritou, kterou budou respektovat
- Hranice - poznat hranice mezi profesním a osobním životem, pracovník by neměl navazovat sexuální či romantický vztah se svým klientem
- Zájem klienta - zájem klienta je vždy na prvním místě
- Odbornost - odbornost služeb asistenta

3.4 Typy osobní asistence

Hrdá J. ve své příručce pro osobní asistenty dělí osobní asistenty na dva typy:

3.4.1 Sebeurčující osobní asistence

Zde klient je sám učitelem a dokáže si vyškolit svého osobního asistenta, tudíž se zde odborná kvalifikace a vzdělání nevyžaduje. Asistence odpovídá principům hnutí Independent Living²³. Klient si sám obstarává záležitosti s OA ohledně částky financování, času a druhu poskytování služeb a sám si kontroluje kvalitu a plnění služby.

Příkladem sebeurčující osobní asistence může být student, který zaznamenává učební materiály ze školy a vykonává osobní asistenci svého spolužáka.

3.4.2 Řízená osobní asistence

Klient u této asistence neškolí sám osobní asistenty. Je zde potřeba odborné kvalifikace, jelikož asistenti pracují u osob se smyslovým, mentálním a psychickým postižením, hlavně u dětí. Důležité je být připraven hlavně v komunikaci s klientem, kdy je třeba znát jejich komunikační prostředky. U dětí se sluchovým postižením je třeba znát Lormovu abecedu nebo český znakový jazyk. Řízenou osobní asistenci poskytuje registrovaný poskytovatel sociálních služeb a ke klientovi přicházejí jako odborníci, kteří mají zodpovědnost za práci a průběh péče. (Osobní asistence - příručka postupů a rad pro OA, Hrdá J.)

3.4.3 Dobrovolná osobní asistence

Tuto asistenci si může klient domluvit sám nebo ji také zřizuje daný poskytovatel sociálních služeb. Podle toho, kdo asistenci zřizuje, sjednávají se podmínky a řídí jejími pravidly, tudíž může být jak sebeurčená, tak řízená. Poskytuje se bez finančního ohodnocení, klient může místo toho nabídnout například stravu.

---

²³ Mezi hlavní zásady hnutí Independent Living patří proces sebezdokonalování, zvyšování sebedůvěry a emancipace, rovnoprávnost - i lidé se zdravotním postižením potřebují mít zabezpečeny základní lidské potřeby, hnutí pokrývá potřeby všech lidí s postižením, rovnocenná možnost podílet se na stanovení vlastních potřeb a jejich rozsahu. Osoby se zdravotním postižením by se měly samy podílet na svém vývoji.

3.4.4. Společenská osobní asistence

Tato asistence je přímo určená k doprovázení na společenské akce. Není poskytována registrovanými organizacemi pod zákonem č. 108/2006 Sb., ale poskytují ji jiné agentury nebo fyzické osoby. Finanční ohodnocení není stanoveno zákonem, tudíž záleží na klientovu rozhodnutí. (Asociace pro osobní asistenci, JH březen 08, [online], cit. 29. 3. 2015)

3.5. Zaměstnavatelé osobního asistenta

K vykonávání osobní asistence je potřebná řada kroků, kterou musí žadatel o tuto práci projít. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, u sebeurčující asistence si klient sám vybírá a školí své osobní asistenty a jejich výběr spočívá na doporučení rodiny nebo přátel. U řízené osobní asistence musí žadatel o práci projít řadou kroků. Prvním z nich je pohovor u poskytovatele sociálních služeb, kdy žadatel dokáže opravdový zájem o práci a svou představu o práci. Pohovor může být doplněn i psychologickým testem. Po splnění pohovoru musí žadatel absolvovat potřebná školení a následně je uzavřena smlouva mezi ním a poskytovatelem. Zaměstnavatelem může být uživatel, který si klienta školí i financuje. Nestátní nezisková organizace, agentura (jedná se o placenou službu) může být zaměstnavatelem. (Uzlová I., 2010)

3.6 Financování osobního asistenta a zásady poskytování

Financování není pevně stanoveno zákonem, vychází z více zdrojů. Může vycházet z přímých financí klienta, z dotací, z grantů, od sponzorů, z výnosů sbírek nebo sponzorských darů. Velmi známé je také financování z evropských fondů.

Pokud se asistent domluví přímo s klientem nebo rodičem dítěte, o které pečuje, dohodnou se, jak vysokou částku bude klient platit. Může se stát, že asistent odvádí pomoc bez ohledu na finanční zisk, ale dobrovolně. Klient vyplácí asistenta většinou z příspěvků na péči. O příspěvek na péči se žádá na místním úřadu práce. Příspěvek je stupňován podle potřeby péče, kterou klient potřebuje, v dnešní době se částka pohybuje od 3000 Kč a dosahuje výše až 11 000 Kč měsíčně. (Uzlová I., 2010)

Jestliže je asistent zaměstnán jedním z poskytovatelů sociálních služeb, jedná se vždy o službu placenou. Rodiče dítěte se zdravotním postižením přispívají jen na úhradu výloh,

kteřé jsou se službou spojené. Ve znění vyhlášky č.505/2006 Sb.²⁴, §5, odst. 2 „*Maximální výše úhrady za poskytování osobní asistence činí 120 Kč za hodinu, podle skutečně spotřebovaného času nezbytného k zajištění úkonů; pokud poskytování služby, včetně času nezbytného k zajištění úkonů, netrvá celou hodinu, výše úhrady se poměrně krátí.*“

O poskytnutí dotací ze státního rozpočtu žádají poskytovatelé sociálních služeb každý rok, ale i tyto dotace nestačí pokrýt činnosti celé organizace. Tudíž se dále musí ucházet o finanční prostředky z jiných zdrojů.

Jako každá práce potřebuje dané podmínky, také i služby osobního asistenta musí mít přesně stanovený řád. Znění zásad poskytování služeb sociální péče je v zákoně 108/2006 Sb. ve vztahu klient - osobní asistent. Do těchto zásad patří:

- Nestrannost- respektování a rovný přístup ke všem uživatelům
- Integrace
- Vzájemná spolupráce mezi klientem a osobním asistentem
- Komunikace
- Individuální přístup
- Profesionalita (Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.p.s.,[online], cit. 1. 4. 2015)

3.7 Úspěšná a neúspěšná spolupráce osobního asistenta a učitele

Nejdůležitější věcí před zahájením pracovního poměru je seznámení se a vytýčení si rolí.

K úspěšné spolupráci dochází za předpokladu pokud:

- Jak učitel i osobní asistent spolupracují dohromady na přípravách na výuku
- Učitel s OA komunikuje, bere na vědomí jeho poznámky k potřebám dítěte a snaží se mu vyhovět, sdělují si své výhrady a poznámky, diskutují spolu navzájem
- Učitel sám pomáhá žákovi ve vzdělávání, začleňování žáka do kolektivu, nepřenechává tuto zodpovědnost na OA

Ne vždy dochází ke správné spolupráci mezi učitelem a OA což sebou nese své důsledky.

---

²⁴ Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

K neúspěšné spolupráci dochází za předpokladu pokud:

- OA a učitel si nevytýčí své role, neurčí si pravidla svého působení nebo se neseznámí s náplní práce OA
- Učitel nespolupracuje s OA, nekomunikuje s ním, nebere v potaz jeho poznámky k potřebám dítěte, nespolupracuje na přípravách na hodiny
- Učitel žáka nezapojuje do výuky, nezačleňuje žáka do kolektivu, nechává vše na OA jak hodnocení žáka, tak přípravu na hodiny a úkoly
- Učitel nepředstaví OA pedagogickým pracovníkům na škole, žákům a nevysvětlí jeho přítomnost ve třídě (Uzlová I., 2010)

3.8 Rozdíl mezi osobním asistentem a asistentem pedagoga

Obě funkce patří mezi podpůrné asistenční služby, jak již bylo zmíněno. OA spadá pod resort MPSV, jedná se tedy o sociální službu a OA je pracovníkem sociální péče. AP je podpůrnou asistenční službou v resortu MŠMT. Tohle je první základní rozdíl. Dalším zásadním rozdílem je rozdíl v zaměstnavatelích a financování. OA je zaměstnán pod uživatelem této služby, který jej hradí z příspěvku na péči, nebo pod nestátní neziskovou organizací. O příspěvek na péči žádá na místním Úřadu práce. AP je zaměstnancem školy, platí jej tedy škola, popřípadě krajský úřad či zřizovatel školy. (Šance dětem, Horváthová I., [online], cit. 23. 3. 2015)

4 Vzdělávání žáků se sluchovým postižením

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se pomalu, ale jistě odchyluje od vzdělávání ve speciálních školách a schyluje k inkluzivnímu vzdělávání.²⁵ Můžeme použít i termín integrace, který znamená „vzdělávání dětí s postižením v běžném vzdělávacím proudu“ (Bazalová B., 2006, str. 7). Děti v běžných školách tak pomáhají dětem integrovaným s jakýmkoliv druhem postižení a už od mládí se učí akceptovat různé odlišnosti a pomáhat lidem, kteří to potřebují. Tímto osoby s postižením ztrácejí jakékoliv obavy a strach z posměchu či nepřijetí, je zvyšováno jejich sebevědomí a podpora v samostatnosti. Samozřejmě, že také integrace a inkluze s sebou nese jak pozitiva, tak negativa. Pedagogičtí pracovníci se musí orientovat v druhu postižení žáka, zvládat ztížené vyučování a jeho bariéry - například u žáka se sluchovým postižením je bariérou komunikace. (Bartoňová M., Vítková M., et al., 2010)

Vzdělávání osob se sluchovým postižením a jeho případná integrace do běžné školy je potřebné velice zvážit. Rodiče by se měli zamyslet, zda je pro dítě integrace vhodná, či nikoliv, zda je vhodná i pro intaktní spolužáky. Dalšími faktory k úspěšné integraci jsou typ sluchové vady, stupeň poruchy sluchu, schopnost využít zbytky sluchového vnímání, osobnostní vlastnosti dítěte a motivace dítěte ke vzdělání. (Bartoňová M., Vítková M., et al., 2010)

U vzdělávání u osob se sluchovým postižením se jedná o maximální rozvoj všech ostatních stránek osobnosti a jeho úspěšná socializace. Abychom mohli dítěti vybrat správný výchovný a vzdělávací systém, je potřeba klasifikovat druh sluchového postižení. (Šance dětem, Horváthová I., [online], cit. 30. 3. 2015)

---

²⁵ Inkluzivní vzdělávání - nebo-li inkluze, je zařazování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol. Podstatou inkluze je přizpůsobení edukačního prostředí dítěti. (Průcha J., 2009)
Podle Bazalové B., 2006, str. 7 je inkluze chápána jako „stav, kdy se člověk s postižením rodí do společnosti, která akceptuje jeho odlišnost a odlišnost každého svého člena, kdy je tedy normální být jiný, a takové dítě se rodí do společnosti, která se nad jeho stavem vůbec nepozastavuje.“

4.1 Sluchové vady

Sluchová vada je trvalý stav, nedá se změnit ani léčbou, ani s pomocí technických či kompenzačních pomůcek. Sluch je důležitý pro vytváření a rozvoj řeči a každá sluchová vada, porucha či postižení může způsobit problémy ve vytváření a struktuře řeči. Důsledky se odvíjí od doby vzniku vady a stupně. Pro správné zařazení žáka do vzdělávacího systému je třeba zjistit, zda jde o dítě neslyšící s úplnou ztrátou sluchu, nebo o nedoslýchavost. (Sovák M., 1986)

Podle doby vzniku se sluchové postižení dělí na:

- a) Prelingválně neslyšící - kdy řeč není ještě osvojena, neboť se dítě s poruchou narodilo nebo ztratilo sluch do šesti let věku. Tento druh postižení je velice problémový, obzvlášť co se týká komunikačních dovedností, jelikož se vůbec řeč nerozvíjí nebo ztrácí.
- b) Postlingválně neslyšící - člověk ztrácí sluch až po šestém roce života, kdy je řeč osvojena, ale nedochází dále k jejímu rozvoji.

Podle hloubky sluchového postižení se rozlišuje:

- a) Úplná ztráta sluchu - dle Sováka M.

Úplnou ztrátu sluchu může získat dítě již v prenatálním období, v průběhu porodu, kdy řeč ještě není vyvinuta a dítě je hluchoněmé. Pokud se řeč vyvíjí, v období 6 - 7 let dítěte a dítě ztrácí sluch, řeč se také vytratí, a pokud dítě nemá dostatek speciálně vzdělávacích prostředků, stává se hluchoněmým také. Pokud člověk ztratí sluch až po rozvoji a upevnění řeči, řeč se neztrácí, pouze dochází k její změně v zevním výrazu. Osobám neslyšícím bohužel nepomohou ani kompenzační pomůcky, díky kterým by zvuky mohli vnímat.

Hluchota se dělí na:

- Úplnou - kdy dojde k naprosté ztrátě sluchu
- Praktická - jsou přítomny pouze malé zbytky sluchu

- b) Nedoslýchavost

Nedoslýchavost se rozděluje na další typy podle stupně postižení. Sovák M. (1986) charakterizuje nedoslýchavost jako částečnou ztrátu sluchu. Řeč se u dítěte s tímto postižením rozvíjí, avšak s překážkami, opožděně a není přesná - pokud se dítě s nedoslýchavostí narodilo. U nedoslýchavosti, která se objevila v průběhu života, se řeč zpomaluje.

Osoba s nedoslýchavostí vnímá zvuky i lidskou řeč, ale sluch je však oproti běžnému zhoršený. Osobám nedoslýchavým pomáhají ke vnímání zvuků kompenzační pomůcky. Bulová in Pipeková (1998) rozlišuje nedoslýchavost na:

- Lehkou, kdy sluchová ztráta je 20-40 dB
- Střední, sluchová ztráta je 40-70 dB
- Těžkou, sluchová ztráta je 70-90 dB

4.1.1 Legislativní ukotvení vzdělávání osob se sluchovým postižením

Vzděláváním osob se sluchovým postižením se zabývá zákon č. 561/2004 Sb., který stanovuje, aby se pro přijetí a vzdělávání žáků se speciálními potřebami daly jasné podmínky odpovídající jejich potřebám a dětem, žákům a studentům, kteří nemohou vnímat sluchem, zajistit právo na bezplatné využití znakové řeči při vzdělávání. Vyhláška č. 73/2006 Sb. nás informuje o podpůrných opatřeních pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, vymezuje speciální školy. Zákon č. 155/1998 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob uvádí, že neslyšící má právo na používání znakové řeči, vzdělávání s použitím znakové řeči a na výuku znakové řeči. Také vyhláška 72/2005 Sb. nás informuje o poradenských zařízeních a poskytování poradenských služeb ve škole. (Komorná M., 2008)

4.2 Asistent pedagoga na škole pro sluchově postižené

Pro práci asistenta pedagoga na škole pro sluchově postižené jsou kladeny další specifické nároky než výše zmíněné vzdělání. AP by měl umět používat znakový jazyk pro komunikaci se žákem se sluchovým postižením nebo jiný komunikační prostředek, který žák preferuje a je vhodný k vysvětlení a pochopení učiva. Dále by měl mít znalosti ohledně sluchového postižení, sluchové vady a orientovat se v kultuře neslyšících. Vhodnou formu pro práci se žákem se sluchovým postižením může být i neslyšící AP se slyšícím učitelem nebo slyšící AP s neslyšícím učitelem. Většinou bývá spolupráce mezi žáky a neslyšícím pedagogickým pracovníkem lepší, jelikož si více rozumí. (Komorná M., 2008) Při práci se žákem sedí AP většinou vedle žáka v lavici, ale nesmí mu bránit ve výhledu, převážně u sluchového postižení, kdy přijímají informace touto cestou. Popřípadě jej pozoruje a zakročí v případě potřeby. Asistent pomáhá i ostatním žákům v rámci potřeby. Pro usazení

žáka do lavice se vybírá takové místo, aby se necítil izolovaně, měl by vidět, co se děje ve třídě. Někde například vidáme postavení lavice pro žáka s AP odlišně orientované od ostatních lavic, protože asistent pracuje s žákem samostatně, jejich činnost není zkoordinovaná se zbytkem třídy a asistent se s žákem domlouvá šepem či znakovým jazykem. Dítě by mělo vidět na ostatní spolužáky, aby se na ně mohlo obrátit. Při práci by měl AP výrazněji artikulovat, ale ne přehnaně. Vhodné pro děti se sluchovým postižením je strukturovaný řád. Měly by vědět, co se bude dít, také by měl být ve třídě klid, aby mohly mít možnost porozumět mluvené řeči. Důležité věci je nutné psát na tabuli nebo papír. Pokud se žák dívá jiným směrem a AP na něj potřebuje promluvit, je třeba ho upozornit dotykem. S rodiči AP a učitel komunikuje prostřednictvím notýsku s úkoly a vzkazy.

4.2.1 Úspěšná spolupráce asistenta pedagoga a pedagogických pracovníků

Jestliže spolu AP a pedagogičtí pracovníci spolupracují a rozumí si, žáci se vzdělávají snadněji díky správnému porozumění v jejich jazyce a nedochází k problémové komunikaci. Pro děti je přínosné vidět práci mezi slyšícími a neslyšícími osobami. Ať už jsou pedagogičtí pracovníci slyšící či neslyšící, úspěšná spolupráce probíhá pokud:

- Učitel musí chápat svět neslyšících a jejich pohled na svět
- Jak AP, tak učitel musí ovládat komunikaci a její jazykové kompetence - znakový jazyk i u nás je mluvený český jazyk. Učitel má za povinnost se více zdokonalovat ve znakovém jazyce a neslyšící učitel naopak v jazyce českém a jeho psané podobě
- Oba pracovníci přizpůsobují komunikaci k žákovi a jeho schopnostem
- Oba se připravují na vyučovací hodiny, mají přichystáno učivo, způsob vzdělávání a pomůcky
- Přípravy na výuku si vzájemně rozdělují, případně i samotné vyučování
- Důležitá je však vzájemná tolerance, empatie a schopnost se dohodnout na názorech a plánech (Komorná M., 2008)

4.2.2 Neúspěšná spolupráce asistenta pedagoga a pedagogických pracovníků

Samozřejmě se může ukázat spolupráce, která nepřináší žádné pozitivní výsledky, a to za předpokladu pokud:

- AP a učitel si nevyjasní své role a pravidla pro správný chod vyučování
- Učitel nechává AP ve třídě se žáky samotného
- Učitel nepředstaví AP ostatním pedagogickým pracovníkům a dětem ve třídě
- Učitel nekomunikuje s AP, případně nezvládá jeho jazyk k dorozumívání a dochází ke špatné spolupráci
- Učitel se neseznámí s náplní práce AP, nespolupracuje na přípravách na hodiny a nechává na asistentovi mnoho povinností (např. známkování, hodnocení, kontrolu domácích úkolů a jejich zadávání) (Komorná M., 2008)
- Asistent nepřiměřeně zasahuje do pravomocí učitele, kritizuje způsob a metody vzdělávání, kritizuje učitele před žáky ve třídě a příliš se prosazuje
- Je nespolehlivý, nepřipravuje se na následující hodiny, nevede žádné záznamy o žakově prospěchu a průběhu vzdělávání
- Nepracuje dle daného IVP, čeká na pokyn učitele (Uzlová I., 2010)

4.3 Přístupy ve vzdělávání osob sluchově postižených

Ve vzdělávání osob se sluchovým postižením se hovoří o dvou základních přístupech, a to přístupu monolingválním a bilingválním.²⁶

Monolingvální přístup

Tento přístup vychází z medicínského názoru na sluchové postižení. Zaměřuje se na mateřský jazyk dětí, což u dětí se sluchovým postižením jde o mluvený jazyk slyšící společnosti. Zde je důležitý důraz na to, aby neslyšící děti byly vedeny k socializaci a co k nejmenší míře se odlišovat od ostatních jedinců většinové společnosti. Základním prvkem

---

²⁶ Bilingvismus neslyšících- u neslyšících se jedná o používání znakového jazyka a mluveného jazyka většinové společnosti, ve které žijí. Neslyšící děti používají znakový jazyk jako hlavní, protože mluvenému jazyku se děti musí učit, jelikož je percepce jazyka přerušena. (Jabůrek J., 1998)

monolingvalismu je používat řeč, zvládat mluvenou řeč k dorozumění se s ostatními vrstevníky a rodiči (v případě, že jsou slyšící).

Přístup monolingvální vyhovuje dětem nedoslýchavým, ale ve vzdělávacím procesu se nevyskytuje, jelikož jsou ve škole i žáci neslyšící, a dává se přednost mluvené řeči doprovázené znaky. U dětí neslyšících je tento přístup problematický, a to z důvodů neosvojení si řeči přirozenou cestou. Ve školách zaměřených na tento přístup se uplatňuje orální metoda vzdělávání. (Komorná M., 2008)

Bilingvální přístup

Tento druh přístupu respektuje kulturní a jazykové specifiky komunity neslyšících. Respektuje skutečnost, že dítě žije ve dvou od sebe odlišných kulturách s odlišnými jazyky. Je podstatné znát tyto kultury a uvědomovat si odlišnosti. Oba jazyky, jak jazyk národní mluvený, tak národní znakový, jsou v rovnováze. (Houšková Červánková K., ruce.cz, [online], cit. 3. 4. 2015)

Cílem bilingválního přístupu je maximální možná míra osobnostního, poznávacího a sociálního rozvoje. Základním jazykem je znakový jazyk a poté teprve mluvený jazyk, ale spíše v jeho psané podobě. (Komorná M., 2008)

Komorná M. (2008) udává ještě další přístup- totální komunikaci. Tento typ je označován spíše filozofií ve vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením a poukazuje na možnost využití všech možných komunikačních prostředků na základě IVP jednotlivého žáka. Do těchto komunikačních prostředků se řadí znakový, mluvený a psaný jazyk, prstová abeceda a pantomima.

Školy pro sluchově postižené nalezneme v 11 městech České republiky. Města: Praha, Brno, Olomouc, České Budějovice, Ivančice, Plzeň, Hradec Králové, Valašské Meziříčí, Kyjov, Liberce, Ostrava a Beroun. V příloze č. 5 najdeme seznam škol a jejich adresy.

V této kapitole jsem v krátkosti nastínila vzdělávání osob se sluchovým postižením, legislativní zakotvení, přístupy ve vzdělávání a také města, ve kterých nalezneme školy pro sluchově postižené.

5 Ukázka z praxe

Během náslechové praxe, kterou jsem prováděla v Mateřské, základní a střední škole pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí mi paní asistentka pedagoga Petra Palátová poskytla rozhovor ohledně její práce.

Na pozici asistentky pedagoga pracuje již třetím rokem a nyní působí v 6. třídě surdopedické. V této třídě se vzdělává 6 dětí a paní asistentka pedagoga se věnuje jedné dívce Anetce. Petra má udělaný kurz asistenta pedagoga a chodí se dále vzdělávat na kurz znakového jazyka do téže školy.

Anetka má sluchové postižení a je schopna komunikovat pouze znakovým jazykem. Anetce diagnostikovali také lehkou mentální retardaci.

Na otázku jak pracuje s Anetkou, mi paní asistentka odpověděla: *„Musím Anetku stále vést, říkat jí, co má přesně udělat, vysvětlit jí všechno nejmíň dvakrát. I se znakováním je stále problém, protože doma si určují jiné znaky, než se učí tady ve škole“*.

Vidíte ve své práci určitý problém?

„Ano. Za největší problém považuji to, že se rodiče Anetce nevěnují. V rámci výuky chodím s Anetkou například do obchodu, abych ji učila samostatnosti“.

Jak probíhá spolupráce s třídním učitelem?

„Na každou hodinu se s paní učitelkou domlouváme, co je vhodné, abychom probrali, zda to Anetka zvládne či ne. Po probrané látce si Anetku paní učitelka vyzkouší a ohodnotí. Vše s třídní učitelkou diskutuji, jak přípravu domácích úkolů, probíranou látku tak i způsob vysvětlení. Paní učitelka je zodpovědná za výuku a velmi se snaží, aby byla co nejefektivnější“.

Během mé přítomnosti jsem sama viděla, co všechno paní asistentka musí obstarat. Anetce jsem sama zkoušela asistovat, i přesto, že zatím neovládám znakový jazyk. V Českém jazyce jsme probírali věci, které by měla již dávno ovládat- osobní zájmena, tvoření vět či měsíce a dny v týdnu. AP musí mít velkou trpělivost a snahu stále pomoci, i přesto, že nemusí být viděny výsledky. Tady asistentka nahrazuje spíše role rodičů, kdy učí Anetku dělat pro nás obvyklé věci, jako vykašlávání při nachlazení a již zmíněné nakupování.

Druhý rozhovor mi poskytla slečna Monika, která pracuje jako asistentka pedagoga v Mateřské škole v Zubří, kde je integrován žák s tělesným a mentálním postižením. Asistentku vykonává teprve od září minulého roku a věnuje se pětiletému žákovi s těžkým mentálním postižením. (Příloha č. 6)

V čem spočívá Vaše náplň práce?

„Postupovat při integraci podle individuálního plánu, ve kterém jsem stanovila cíle na jednotlivá období. Přizpůsobuji prostředí, aby se mohl plně zapojovat do všech aktivit. Vedu denní, týdenní, měsíční i roční dokumentaci žáka. Vymýšlím ve spolupráci s jeho logopedem cvičení na rozvoj komunikace. Cvičíme například jemnou, ale i hrubou motoriku“.

Vidíte ve své práci určitý problém?

„Zatím žádný problém jsem nezaznamenala. Ale jako asistentka pedagoga nesu velkou zodpovědnost za vývoj jedince“.

Jak probíhá spolupráce s třídním učitelem/učitelkami?

„V naší mateřské škole fungují vztahy velmi dobře. Základem je vzájemná spolupráce na přípravě edukace. Nejlepší je, když se asistenti a učitelé berou na stejné úrovni, vzájemně se respektují a podílejí se společně na edukaci žáků. I s rodiči je spolupráce skvělá. Snaží se a chtějí pro syna to nejlepší“.

Tady v tomto případě je vidět, že velkou roli zde hraje přístup rodičů. Jak asistentka sama řekla v rozhovoru, chtějí pro syna jen to nejlepší a snaží se s ním cvičit a věnovat se mu, což se u předchozího příkladu říci nedalo. Asistentka je spokojená se svou prací a nemusí nahrazovat funkce rodiče.

Závěr

Na základě literatury a internetových zdrojů zabývající se asistencí pedagoga jsem se pokusila splnit cíl práce a to vymezit pojem asistence, asistence pedagoga, funkci osobního asistenta, rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem. Popsala jsem základní legislativní ukotvení vzdělávání osob se sluchovým postižením, působnost asistenta ve škole se sluchovým postižením a jeho náplň práce. Bakalářská práce je rozčleněna do pěti kapitol.

První kapitola se věnuje obecně pojmu asistence. Asistence se u nás začala rozvíjet až po roce 1989. Do tohoto roku se děti, žáci a studenti se zdravotním postižením vzdělávali pouze ve speciálních školách bez kvalifikační podpory. Začleňování žáků se zdravotním postižením do běžných škol s sebou nese určitou zodpovědnost. Důležité je vytvoření nezbytných podmínek a potřeb k úspěšnému fungování, kde řadíme právě asistenci. Asistence jako podpůrná služba zahrnuje asistenta pedagoga v rámci resortu školství a osobního asistenta v rámci resortu sociálních věcí.

Druhá kapitola se věnuje asistentu pedagoga. Asistent pedagoga spadá pod resort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, tudíž je pedagogickým pracovníkem a vykonává přímou pedagogickou praxi. Při zřízení funkce asistenta pedagoga se žádá o posudek školské poradenské zařízení a nastínila jsem v práci i doporučený postup zřizování. Dále jsem popsala náplň práce asistenta pedagoga a jeho osobnostní a kvalifikační předpoklady.

Třetí kapitola se zabývá osobním asistentem, jeho vymezením, legislativním ukotvením, kvalifikačními předpoklady a financováním. V závěru kapitoly zmiňuji již uvedený cíl a to, rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem.

Čtvrtá kapitola se věnuje vzdělávání osob se sluchovým postižením, legislativou a rozdělením sluchových vad. Popisuji zde práci asistenta pedagoga se žáky se sluchovým postižením a také spolupráci s učitelem. Jelikož je asistent ve třídě jako druhý či třetí pedagogický pracovník, spolupráce s učitelem je důležitá. Asistent pracuje pod jeho vedením, pomáhá s organizací výuky, přizpůsobit vzdělávací prostředí žákům se sluchovým postižením a je hlavním zprostředkovatelem mezi žákem se sluchovým postižením a okolím. Dále komunikuje s rodiči žáka, a to prostřednictvím deníčku nebo osobně, o průběhu vzdělávání a pokrocích.

V páté kapitole jsem uvedla výňatek z rozhovorů s asistentkami pedagoga, abych nastínila jejich práci. První asistentka Petra vykonává kromě svých povinností také povinnosti navíc, které mají být spíše povinnosti rodičů. Například zde zmiňujeme výchovu při zvládnutí nemoci, kdy žákyně nebyla schopna sama vykašlat. Druhá asistentka pracuje přesně dle dohodnutých pravidel. Tyto rozhovory přispěly také k cíli, jelikož popsaly náplň činnosti práce asistenta pedagoga a spolupráci s učitelem.

Práce nabízí základní pohled do problematiky vzdělávání osob se sluchovým postižením, způsoby asistence u dětí se sluchovým postižením a především rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem, který by, podle mého názoru, lidé měli znát.

Pro mou příští práci si praktickou část dobře promyslím, získám více kontaktů a půjdu více do hloubky.

Seznam použité literatury a pramenů

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M.. *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy: Inclusive education in current Czech school*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 409 s. ISBN 978-802-1053-830.

BAZALOVÁ, B. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. 1. vyd. Brno: Masarykova universita, 2006. 188 s. ISBN 80-210-3971-X.

HRDÁ, J. *Osobní asistence (Příručka postupů a rad pro osobní asistenty)*. Praha: POV, 2001.

HUDÁKOVÁ, A. *Ve světě sluchového postižení: informační a vzdělávací publikace (nejen) pro zdravotnický personál o životě a potřebách neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí a lidí s kochleárním implantátem*. Praha: Středisko rané péče Tamtam, 2005. 101 s. ISBN 80-867-9227-7.

JABŮREK, J. *Bilingvální vzdělávání neslyšících*. 1. vyd. Praha: Septima, 1998. 43 s. ISBN 80-721-6052-4.

KOMORNÁ, M. *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. 87 s. ISBN 978-808-7218-181.

LANGER, J. *Komunikace osob se sluchovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 95 s. ISBN 978-80-244-3674-6.

NOVOSAD, L. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 269 s. ISBN 978-807-3675-097.

PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. vyd. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 1998. 234 s. ISBN 80-859-3165-6.

POTMĚŠIL, M. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem se sluchovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 94 s. ISBN 978-80-244-3379-0.

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

SOVÁK, M. *Nárys speciální pedagogiky: vysokoškolská učebnice pro pedagog. fakulty*. 6. vyd. Praha: SPN, 1986. 231 s. Knižnice speciální pedagogiky.

TEPLÁ, M., ŠMEJKALOVÁ, H.. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Vyd. 2. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2010. 46 s. ISBN 978-80-86856-66-7.

UZLOVÁ, I. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 135 s. ISBN 978-807-3677-640.

VALENTA, M., PETRÁŠ, P. *Metodika práce se žákem s mentálním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 149 s. ISBN 978-80-244-3311-0.

Internetové zdroje

Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje o.p.s. [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://www.czp-msk.cz/osobni_asistence.php.

Etický kodex osobního asistenta. [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://default.charita.cz/zalohastarywebznojmo/osobni_asistence/jine/data/eticky_kodex_07.pdf.

HORVÁTHOVÁ, I. Šance dětem. [online]. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/asistent-pedagoga-u-deti-se-zdravotnim-postizenim-a-sluzba-osobni-asistence.shtml>.

HORVÁTHOVÁ, I. Šance dětem: Pomáháme dětem, které neměly v životě štěstí. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-se-sluhovym-postizenim.shtml>.

ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, K. Ruce.cz. [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/1/2-svet-neslysicich>.

Inkluzivní škola. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/financovani-asistenta>.

JH. Apoa: Asociace pro osobní asistenty. [online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.apoa.cz/index.php/o-osobni-asistenci/zakladni-udaje/historie-osobni-asistence>.

JH. Apoa: Asociace pro osobní asistenty. [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.apoa.cz/index.php/o-osobni-asistenci/zakladni-udaje/poddruchy-osobni-asistence>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/informace-msmt-k-zabezpeceni-vzdelavani-deti-zaku-a-studentu-se-specialunimi-vzdelavacimi-potrebami-s-podporou-asistence>.

Pražská organizace vozíčkářů. [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.pov.cz/cz/prazska-organizace-vozickaru-pov>.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých. [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.snnrcr.cz/Tlumocnicke-sluzby.html>.

Vyhláška č. 72/2005 Sb. - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-lednu?highlightWords=72%2F2005>.

Vyhláška č. 73/2005 Sb. - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>.

Vyhláška č. 505/2006 Sb. - Zákony pro lidi. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>.

Vyhláška č. 317/2005 Sb. - Zákony pro lidi. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>.

Zákon č. 561/2004 Sb. - Zákony pro lidi. [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

Zákon č. 155/1998 Sb. - Zákony pro lidi. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-155>.

Zákon č. 563/2004 Sb. - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>.

Zákon č. 108/2006 Sb. - Zákony pro lidi. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Žádost o zřízení funkce asistenta pedagoga

Příloha č. 2 – Platové hodnocení asistenta pedagoga v jednotlivých platových třídách

Příloha č. 3 – Prstová abeceda pro jednu ruku

Příloha č. 4 – Etický kodex tlumočnicka

Příloha č. 5 – Seznam škol pro sluchově postižené

Příloha č. 6 – Rozhovor s asistentkou Monikou

Přílohy

Příloha č. 1

Žádost o doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga v ZŠ (MŠ,SŠ)

(vyplňte název školy)

1. Jméno žáka/dítěte:
2. Datum narození:
3. Bydliště:
4. Označení třídy:
5. Ročník:
6. Školní rok:
7. Ve třídě jsou spojené ročníky ANO – NE
8. Počet žáků ve třídě: Z toho počet dalších integrovaných žáků:
9. Forma integrace:
10. Hodinová dotace na jednotlivé předměty – týdně (rozepsat přesně):

český jazyk –

matematika –

prvouka-

praktické činnosti-

Celkový rozsah hodin týdně:

11. Název školního vzdělávacího programu:

13. Vzdělávací oblasti, v nichž chceme podpořit vzdělávání dítěte za podpory funkce asistenta pedagoga:

V ..... dne .....

.....

Podpis ředitele :

Zdroj: Žádost o zřízení funkce asistenta pedagoga - STLOUKALOVÁ, E. Pedagogicko psychologická poradna. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://ppphb.hbnet.cz/objednavky.htm>.

Příloha č. 2

Stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů 2013

platový stupeň	počet let praxe	Platová třída							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1	do 1 roku	6 550	7 110	7 710	8 330	9 060	9 830	10 660	11 570
2	do 2 let	6 790	7 370	8 000	8 670	9 400	10 200	11 060	12 000
3	do 4 let	7 050	7 650	8 300	9 000	9 770	10 580	11 480	12 460
4	do 6 let	7 320	7 940	8 620	9 340	10 140	10 990	11 920	12 930
5	do 9 let	7 600	8 240	8 950	9 690	10 520	11 400	12 370	13 420
6	do 12 let	7 890	8 550	9 290	10 070	10 920	11 840	12 940	13 930
7	do 15 let	8 190	8 890	9 610	10 450	11 340	12 280	13 330	14 450
8	do 19 let	8 500	9 230	10 000	10 840	11 770	12 750	13 830	15 000
9	do 23 let	8 820	9 580	10 390	11 260	12 220	13 230	14 360	15 570
10	do 27 let	9 150	9 940	10 780	11 680	12 680	13 730	14 910	16 160
11	do 32 let	9 510	10 320	11 390	12 120	13 160	14 250	15 480	16 770
12	nad 32 let	9 870	10 720	11 620	12 580	13 660	14 780	16 070	17 400

platový stupeň	počet let praxe	Platová třída								
		9	10	11	12	13	14	15	16	
1	do 1 roku	12 550	13 620	14 780	14 020	17 370	18 850	20 470	22 200	
2	do 2 let	13 030	14 130	15 340	16 630	18 030	19 570	21 210	23 030	
3	do 4 let	13 520	14 670	15 920	17 260	18 720	20 300	22 050	23 900	
4	do 6 let	14 040	15 230	16 520	17 910	19 420	21 070	22 880	24 800	
5	do 9 let	14 570	15 810	17 140	18 580	20 160	21 860	23 740	25 740	
6	do 12 let	15 120	16 410	17 800	19 290	20 920	22 690	24 640	26 710	
7	do 15 let	15 690	17 030	18 470	20 010	21 710	23 550	25 570	27 110	
8	do 19 let	16 280	17 670	19 160	20 770	22 530	24 430	26 530	28 760	
9	do 23 let	16 900	18 350	19 890	21 550	23 380	25 360	27 540	29 840	
10	do 27 let	17 540	19 040	20 640	22 370	24 260	26 310	28 570	30 970	
11	do 32 let	18 200	19 760	21 420	23 220	25 170	27 330	29 650	32 140	
12	nad 32 let	18 890	20 510	22 230	24 100	26 120	28 340	30 770	33 350	

Zdroj: Stupnice platových tarifů-Učím se. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.ucimse.cz/navody/platova-tabulka-2012-prirucka-pro-personalni-a-platovou-agendu.html>

Příloha č. 3

Prstová abeceda pro jednu ruku

Zdroj: Jednoruční prstová abeceda- Lorm: Společnost pro hluchoslepé. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z:<http://www.lorm.cz/download/HMN2/obsahCD/neveslo/komunikace.html>.

Příloha č. 4

Etický kodex určuje základní povinnosti a práva tlumočnicka znakového jazyka při výkonu a v souvislosti s výkonem tlumočnické profese.

1. Tlumočnick je mostem mezi neslyšícím a dalším účastníkem komunikace, který neovládá komunikační způsoby neslyšících. Tlumočí věrně, nemění význam ani obsah sdělení. Tlumočnick vytváří podmínky, aby účastníci rozhovoru měli pocit, že nehovoří s tlumočnickem, ale spolu.
2. Tlumočnick respektuje nezávislost klienta, následuje způsob komunikace, kterému neslyšící klient dává přednost.
3. Tlumočnick přijímá zásadně jen takové závazky, které odpovídají jeho schopnostem a kvalifikaci. Nese plnou odpovědnost za kvalitu své práce. Pokud tlumočnick zjistí, že komunikace s daným neslyšícím klientem je nad jeho možnosti nebo schopnosti, tlumočení odmítne.
4. Tlumočnick přizpůsobuje své chování a oděv přiměřeně situaci, v jejímž rámci tlumočí.
5. Tlumočnick je za každých okolností vázán mlčenlivostí, která se týká jak obsahu tlumočení, tak osobních dat klienta a veškerých informací o něm.
6. Tlumočnick neodmítne klienta pro jeho národnost, rasu, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, věk, rozumovou úroveň a pověst.
7. Tlumočnick má právo odmítnout výkon své profese z důvodů špatných pracovních podmínek nebo v případě, že by nedokázal být neutrální vůči tlumočenému sdělení a poškodil tak klienta, svou osobu nebo profesi.
8. Tlumočnick sleduje vývoj své profese a její náplň u nás i ve světě, učí se znát kulturu neslyšících, doplňuje své vědomosti a cíleně zvyšuje svou profesionální úroveň.
9. Tlumočnick ctí svou profesi, usiluje soustavně o spolupráci s ostatními tlumočnicky při prosazování a obhajobě společných profesních zájmů.
10. Tlumočnick za svou profesionální práci vyžaduje finanční kompenzaci.
11. Tlumočnick se při výkonu své profese řídí platnými zákony a předpisy, zná etický kodex a dodržuje ho.

Zdroj: Etický kodex tlumočnicků - Svaz neslyšících a nedoslýchavých. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.snnrcz.cz/Tlumocnicke-sluzby.html>.

Příloha č. 5

Školy pro sluchově postižené naležeme ve dvanácti městech u nás v České republice. Zde uvádím seznam škol:

- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Praze, Holečkova 4
- Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené v Českých Budějovicích, Riegrova 1
- Mateřská škola a základní škola pro sluchově postižené v Brně, Novoměstská 21
- Mateřská škola, Základní škola a Střední škola pro sluchově postižené v Hradci Králové, Štefánikova 549
- Mateřská škola, Základní škola a Dětský domov v Ivančicích, Široká 42
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Olomouci, třída Kosmonautů 4
- Mateřská škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí, Vsetínská 454
- Základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Plzni, Mohylová 90
- Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené v Praze, Výmolova 169
- Gymnázium, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Praze, Ječná 27
- Mateřská škola a Základní škola v Kyjově, Školní 3208
- Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené v Liberci, E. Krásnohorské 921
- Základní škola pro sluchově postižené a Mateřská škola pro sluchově postižené v Ostravě-Porubě, Spartakovců 1153
- Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště v Brně, Gellnerova 1
- Střední škola v Olomouci-Svatém Kopečku, Dvorského 17

Zdroj: Seznam škol pro sluchově postižené - HORVÁTHOVÁ, I. Šance dětem. [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-se-sluchovym-postizenim.shtml>.

Příloha č. 6

1. Kde pracujete a na jaké pracovní pozici pracujete?

„Pracuji v běžné mateřské škole jako asistentka pedagoga.“

2. Jak dlouho jste asistentkou pedagoga?

„Od září roku 2014“

3. Jakou máte kvalifikaci a vaše vzdělání?

„Úplné střední vzdělání- Gymnázium, momentálně studuji třetím rokem obor speciální pedagogiku.“

4. Jaká je délka vaší pedagogické praxe?

„Každoročně absolvovaná praxe v rámci vzdělávání na vysoké škole. Vedoucí na dětském táboře. Několik měsíců asistence pedagoga.“

5. Proč jste si vybrala právě tuto práci, chcete tuto práci dělat dále?

„Práci jsem si vybrala kvůli praxi, protože je v oboru. Doporučila mě známá, která na tomto pracovišti pracovala. Nastoupila jsem na její místo, ona bohužel následující rok asistenci dělat již nemohla.“

6. Jak jste se dostala k práci AP?

„Doporučila mě známá, která na tomto pracovišti pracovala. Nastoupila jsem na její místo, ona bohužel následující rok asistenci dělat již nemohla.“

7. Měla jste nějakou motivaci k práci AP, které je pro tohle povolání důležitá?

„Práce mě zaujala, navíc to byla jedinečná možnost získat praxi.“

8. Jak funguje tato pozice AP a učitele a jak by podle Vás měla fungovat?

„V naší mateřské škole fungují vztahy velmi dobře. Základem je vzájemná spolupráce na přípravě edukace. Nejlepší je, když se asistenti a učitelé berou na stejné úrovni, vzájemně se respektují a podílejí se společně na edukaci žáků.“

9. S jakými dětmi pracujete?

„Zejména s dětmi ve věku od 3 do 6 let. Chlapec, kterému se převážně věnuji má momentálně 5 let 3 měsíce.“

10. V čem vidíte nejtěžší věc ve vaší činnosti?

„V zodpovědnosti. Asistent pedagoga má svou důsledností velký vliv na vývoj jedince.“

11. Jaká je vaše pracovní náplň?

„Postupovat při integraci podle individuálního plánu, ve kterém jsem stanovila cíle na jednotlivá období. Přizpůsobuji prostředí, aby se mohl plně zapojovat do všech aktivit. Vedu denní, týdenní, měsíční i roční dokumentaci žáka. Vymýšlím ve spolupráci s jeho logopedem cvičení na rozvoj komunikace. Cvičíme například jemnou, ale i hrubou motoriku.“

12. Spolupracujete se školními poradenskými pracovišti?

„Ano, nejvíce s odborníky ze speciálně pedagogického centra. Docházím pravidelně na chlapcovu logopedii a cvičení.“

13. Jak probíhá spolupráce s rodiči?

„Spolupráce je velmi dobrá. Rodiče jsou velmi zodpovědní pro syna chtějí to nejlepší. Skvělá domluva.“

14. Jak Vás berou ostatní děti ve třídě?

„Stejně jako každou jinou paní učitelku. Stejně mě i oslovují.“

16. Jste spokojena s finančním ohodnocením?

„Bohužel si myslím, že náročnost práce neodpovídá finančnímu ohodnocení.“

17. O jakého žáka pečujete? Jeho onemocnění? Jak probíhá příprava na výuku apod.?

„Stejně jako každodenní hodnocení píšou každý den i přípravy na výuku. Pečuji o žáka s těžkou mentální retardací a středně těžkým tělesným postižením.“

Zdroj: Rozhovor s Krčmářovou, M., město Zubří, 2015-04-09

Anotace

Jméno a příjmení:	Adéla Romanová
Katedra:	Ústav speciálně pedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. BcA. Pavel Kučera
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Asistent pedagoga ve škole pro sluchově postižené
Název v angličtině:	Assistant of The Teacher at Schools for Hearing Disabled
Anotace práce:	<p>V mé bakalářské práci se zabývám postavením asistenta pedagoga a osobního asistenta u žáků se zdravotním postižením, zejména se sluchovou vadou. Zabývám se především pracovní náplní obou asistentů, zejména spolupráce s učitelem. Zmiňuje se zde postup při zřízení asistenta na škole, jeho úskalí a zařazení do vzdělávacího systému. Dále práce uvádí legislativní ukotvení obou asistentů, jejich způsoby vzdělávání a finančního ohodnocení. Nastiňuje rozdělení sluchových vad a vzděláváním osob se sluchovým postižením. V poslední kapitole je zmíněn rozhovor s asistentkami pedagoga a jejich pohled na svou práci.</p>
Klíčová slova:	Asistent pedagoga, Osobní asistent, Sluchová vada, vzdělávání osob se sluchovým postižením
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the position of a teaching

	<p>assistant and personal assistant for pupils with disabilities, especially with hearing defect. It's focused on job description of both assistants and their cooperation with teacher and it likewise defines the process of establishing the position of assistant at school, its obstacles and inclusion into the education system. The thesis further clarifies the legislation concerning the position of both assistants, their education and the salary. In the thesis there is also outlined the distribution of hearing defects and education of persons with these problems. In the last part there is mentioned an interview with teaching assistants and their view of their work.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Teaching assistant, Personal assistant, Hearing defect, education of hearing impaired persons
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 – Žádost o zřízení funkce asistenta pedagoga</p> <p>Příloha č. 2 – Platové hodnocení asistenta pedagoga v jednotlivých platových třídách</p> <p>Příloha č. 3 – Prstová abeceda pro jednu ruku</p> <p>Příloha č. 4 – Etický kodex tlumočnicka</p> <p>Příloha č. 5 – Seznam škol pro sluchově postižené</p> <p>Příloha č. 6 – Rozhovor s asistentkou Monikou</p>
Rozsah stran:	50 stran
Jazyk práce:	český